Podpisy i wzory pism
SŁAWNYCH W POLSCE OSÓB,

POCZĄWSZY

OD KOŃCA XV. WIEKU AŻ DO NOWSZYCH CZASOW, W NAŚLADOWANIACH

(FAK-SYMILACH.)

Z DOŁĄCZENIEM KRÓTKICH BIOGRAFIJ

ZEBRAŁ I WYDAŁ

KAJETAN JABŁOŃSKI.

NAKŁADEM B. JABŁOŃSKIEGO I SYNA.

☞ Wydawca uprasza wszystkich posiadających zbiory podpisów sławnych w Polsce ludzi, aby takowe bądź w oryginałach, bądź w wierzytelnych fak-symilach pod adresą: B. Jabłońskiego i Syna we Lwowie, dla uzupełnienia dzieła niniejszego łaskawie przesłać raczyli.

PODPISY I WZORY

PISM

SŁAWNYCH W POLSCE OSÓB,

POCZĄWSZY

OD KOŃCA XV. WIEKU

AŻ

DO NOWSZYCH CZASÓW, W NAŚLADOWANIACH

(FAK-SYMILACH)

Z DOŁĄCZENIEM KRÓTKICH BIOGRAFIJ

ZEBRAŁ I WYDAŁ

KAJETAN JABŁOŃSKI.

Lwów,

NAKŁADEM B. JABŁOŃSKIEGO I SYNA.

1840.

Wielmożnemu

Panu

Gwalbertowi Pawlikowskiemu

Panu na Medyce i t. d.

Członkowi wielu uczonych towarzystw.

PRZEDMOWA.

Jeżeli mały kawałeczek z stroju lub sprzętów jakiego sławnego męża tak wysoko cenionym bywa, iż na nabycie onegoż nie raz wielkie łożymy summy; jakżeż drogim i nieoszacowanym powinien się wydać każden pozostały ułamek pisma osoby w dziejach narodu bądź czynami, bądź pismiennemi swemi pracami wsławionej. Pojedyncze litery i znaki w pismie takowem przypominają nam jak najżywiej nietylko fizyczną, lecz oraz i umysłową stronę piszącego; patrząc, zdaje nam się, że przed sobą widziemy twarz owej osoby z mocnym wyrazem, który piętnował jej czyny i dzieła. Pominąwszy nawet zdanie niektórych, jakoby pismo do poznania charakteru człowieka wiele się przyczyniało, *) gdyż zwykle ręka idzie za myślą piszącego; stanowi ono prócz tego ważny przedmiot dla dziejów. Nieraz w małym świstku znajdzie się ukryta rzecz, która najzawilsze wątpliwości historyczne oświecić zdoła; a dypłomat i badacz starożytności często przez pilne porównanie pisma tylko, prawdę od fałszu wykryć mogą. Liczne te korzyści były w nowszych czasach przyczyną do gorliwszego zajmowania się zbieraniem własnoręcznych pism sławnych osób (*Autografów* czyli *Idiografów*) tak, iż obecnie każda niemal większa biblijoteka znacznym zbiorem onych się szczyci.

Niemożliwość posiadania wszystkich pism własnoręcznych, jednakże chęć korzystania z takowych, sprowadziły autorów na myśl, ogłaszać takowe światu w udaniach, czyli naśladownictwie (*w fak-symilach* lub *izografijach*). Wszystkie prawie narody posiadają już liczne dzieła tego rodzaju, z których tu dla poparcia niniejszego niektóre przytoczę. W Anglii wydał jeszcze w przeszłym wieku księgarz *Thane* w 3 tomach znaczny zbiór naśladowanych pism osób w dziejach owego kraju sławnych, pod tytułem: *Britisch Autography. London 1788.* Również ogłosił w Londynie 1829 p. *Bowyer Nichols* dzieło: *Autographs of royal, noble, learned and remarkable personages conspicuous in english history.* Francyja kilka dzieł tego rodzaju posiada, najsławniejsze: *Isographie des hommes célebres; ou collections de facsimile, de lettres autographes et de signatures.* Kosztowne to i wielce szacowne dzieło wydane przez pp. *Duchesne aîné, Chateaugiron* i *Tremisot* ukończone zostało w 30 zeszytach, które w Paryżu r. 1827—1830 wychodziły. Nowsze zaś jest *Eug. Cassin: Choix de morceaux fac-simile de personn. célèbres, Paris 1834.* Jak wielkie w tym względzie zamiło-

*) Zasady nauki sądzenia charakterów ludzi z pisma, jako część nauki fizyonomicznej zawarte są w dziele francuzkiem: *L'Art de juger de l'ésprit et du caractère des hommes et des femmes sur leur écriture,* wydanem w Paryżu 1816 r. wraz z 42 tablicami. Ob. także w Pamiętniku warszawskim z r. 1818, tom XI. miesiąc lipiec str. 298—318, rozprawę: *Sztuka poznawania charakteru moralnego ludzi z ich pisma,* tłómaczoną z *C. le Nouvel Franç. 1815* nr. 16, jednakże do Polski zastosowaną.

wanie we Włoszech panuje, dowodzi *Gaudiniego: Catalogo di 1800 autografi, Modena 1837* i broszura p. *Fabriani: Lettera sopra un autografo di Ant. Allegri, Modena 1833,* w której trzy wierszyki pisma sławnego *Corregia* stały się przedmiotem osobnej rozprawy. U nas w Polsce oprócz kilku kawałków, które się w *Pamiętniku warszawskim z roku 1818 tom XI.*; w *J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III., w Warszawie 1819, tom III*; w *T. Ujazdowskiego: Pamiętniku sandomirskim, w Warszawie 1830, tom II. str. 235*; w *S. Oleszczyńskiego: Rozmaitościach polskich nr. 75* i w wielce szacownem nowem czasopismie: *Przyjaciel ludu*, pokazały, niemasz jeszcze dotąd osobnego podobnego dzieła. Zbierając z zamiłowaniem od pierwszej mej młodości własnoręczne pisma i podpisy sławnych w dziejach naszych osób, mając już znaczne w tej mierze zasoby, postanowiłem je dziś ogłosić.

Dzieło niniejsze zawierać będzie podpisy królów, senatorów, wojowników, uczonych i innych osób sławnych w dziejach polskich, aż do nowszych czasów. Dołączone biografije ułatwią znacznie przegląd całego i żywiej one pamięci przypomną. Szereg ten zaczynają z końca XV. wieku synowie króla Kazimierza Jagiellończyka, którzy pierwsi otrzymawszy od sławnego Długosza i Kallimacha porządne ukształcenie, pisma własnoręcznie podpisywać zaczęli. Za nimi poszły w ślad i inne osoby, gdyż dawniej jeszcze miejsce podpisu zastępował na liście lub dokumencie przez osobnego przepisywacza pisanym, znak jakowy, lub też pieczęć przyłożona. — Jeżeli praca ta moja łaskawego dozna przyjęcia, zamierzam jeszcze w osobnym zeszycie wydać wzory pisma od najdawniejszych czasów aż do XVI. wieku, z różnych przywilejów w Polsce pisanych, zebrane, które mieć będą na celu ułatwienie trudnego u nas zawodu dyplomatycznego. Przytém składam także moje winne podziękowanie osobom, które mię w tym trudnym zawodzie radą swą i pomocą wesprzyć raczyły.

Lwów dnia 1go sierpnia 1839.

KAJETAN JABŁOŃSKI.

TABLICA I.

1.

Johannes albertus rex polonie etc. manu propria, z przywileju danego r. 1496. —

Jan Olbracht król polski, syn króla Kazimierza IV. i Elżbiety córki cesarza Olbrachta, urodził się 27. grudnia 1460, wstąpił na tron 7. sierpnia 1492, umarł w Toruniu apopleksyją ruszony 17. czerwca 1501, pochowany w Krakowie.

2.

Alexander dei gratia Rex manu propria, z przywileju danego r. 1506. —

Alexander Jagiellończyk król polski, syn króla Kazimierza IV. urodził się 1461, nastąpił na państwo po bracie swym Janie Olbrachcie r. 1501 mając 40 lat, od Fryderyka brata swego,kardynała i biskupa krakowskiego na królestwo namaszczony; umarł w Wilnie 19. sierpnia 1506.

3.

Sigismundus Rex, z przywileju danego w Wilnie r. 1542. —

Zygmunt I. król polski, syn piąty Kazimierza IV. urodził się 1466, po bracie swym Alexandrze koronowany 24. stycznia 1507, umarł w Krakowie 1. kwietnia 1548, tamże pochowany.

4.

Sigismundus Augustus Rex, z przywileju danego w Wilnie r. 1561. —

Zygmunt August król polski, ostatni potomek męzki z rodziny Jagiellonów, syn Zygmunta I. wstąpił po ojcu na państwo mając lat 28, umarł w Knyszynie 7. lipca 1572, mając lat 52. Pod jego rządami był wiek złoty dla nauk w Polsce.

5.

Stephanus Rex, z przywileju danego w Warszawie dnia 18. Lutego 1578. —

Stefan Batory król polski, urodził się 27. września 1533, z ojca Stefana Batorego, wojewody siedmiogrodzkiego, z matki Katarzyny Telegdy; obrany królem polskim 14. grudnia 1575, koronowany w Krakowie od Stanisława Karnkowskiego, biskupa kujawskiego (w nieprzytomności prymasa) 1. maja 1576, umarł 12. grudnia 1586 w Grodnie, pochowany w Krakowie.

6.

Sigismundus Rex, z dokumentu wydanego r. 1617. —

Zygmunt III. król polski i szwedzki, syn Jana króla szwedzkiego, i Katarzyny córki Zygmunta I. króla polskiego, wnuk Gustawa Wazy, urodził się 1566, obrany królem polskim 1587, apopleksyją ruszony umarł 30. kwietnia 1632; 45 letnie panowanie monarchy tego obfite było w wielkie wypadki, lecz po większej części dla Polski niepomyślne.

7.

Vladislaus Rex, z dokumentu danego w Warszawie dnia 15. Marca r. 1635. —

Władysław IV. (Zygmunt) król polski, syn Zygmunta III. i Anny córki Karola arcyksięcia austr., wnuczki cesarza Ferdynanda I. urodził się 1595, wstąpił na tron po ojcu mając lat 36, umarł w Mereczu na Litwie 20. maja 1648, pochowany w Krakowie.

8.

zyczliwy Wladislaw Zygmunt, podpis polski powyższego króla, gdy jeszcze był królewiczem, wzięty z J. U. Niemcewicza: Dzieje Panowania Zygmunta III. 8vo, w Warszawie 1819. Tom III.

9.

Joannes Casimirus Rex, z listu pisanego z obozu pod Krakowem d. 17. Sierpnia r. 1662 do O. Jozafata przeora karmelitów bosych we Lwowie. —

Jan Kazimierz król polski, narodzony r. 1609. Po śmierci brata swego Władysława IV. obrany królem polskim r. 1649, po 20letnim nieszczęśliwym panowaniu złożył dobrowolnie r. 1668 koronę i przeniósł się do Francyi, gdzie przyjąwszy stan duchowny, został opatem. Umarł dnia 16. grudnia 1672 w mieście Nevers.

10.

Jan Kazimierz, podpis polski powyższego króla, z przywileju danego w Warszawie d. 26. sierpnia 1639, którym

mianuje Stanisława Kalinowskiego wojewodą czernichowskim.

11.

Michael Rex, z listu pisanego z Warszawy dnia 31. stycznia 1670. —

Michał (Tomasz) Wisniowiecki król polski, syn Jeremiasza Wisniowieckiego, wojewody rusk. i Gryzeldy Zamojskiej, wnuczki sławnego Jana Zamojskiego, urodził się 1638. Obrany na króla r. 1669, umarł we Lwowie z podanej mu trucizny w komunii 10. listopada 1673, pochowany w Krakowie.

12.

Joannes Rex, z przywileju danego w Żółkwi 19. stycznia r 1686, w którym mianowanie Konstantego Mrozowickiego na proboszcza w Rohatynie potwierdza. —

Jan III. Sobieski król polski, urodził się w Olesku r. 1629, syn młodszy Jakóba Sobieskiego, kasztelana krakowskiego i Teofili Daniłowiczównej, wojewodzianki ruskiej. Był z razu chorążym wielkim koronnym, potém marszałkiem w. i hetmanem polnym, dalej hetmanem w. koronnym, na ostatek królem obrany r. 1674; apopleksyją ruszony umarł 17. czerwca 1696 w Wilanowie pod Warszawą, mając lat 67, pochowany w Krakowie.

TABLICA II.

13.

Jan krol, podpis polski Jana III. z przywileju danego w Żółkwi dnia 30. stycznia 1686, którym poddanych wsi Starosioło w wojtostwie packowskiem, do ekonomii królewskiej mohilowskiej przyłącza.

14.

Joannes Sobieski Supremus Regni Marschalcus et Generalis Exercituum Dux Jauorouiens. Striens. Kałusiens. Merecens. Barens. Capitaneus et Gubernator. Podpis łaciński króla Jana III gdy jeszcze był marszałkiem i hetmanem w. k. i starostą jaworowskim, stryjskim, kałuskim, barskim, z listu pisanego we Lwowie dnia 22. lutego r. 1670 do OO. Dominikanów.

15.

Augustus Rex, z przywileju danego w Warszawie r. 1732. —

August II. (Fryderyk) król polski, urodził się dnia 12. maja 1670, był synem młodszym Jana Jerzego III. elektora saskiego i Anny Zofii królewnéj duńskiej. Został elektorem saskim po śmierci Jana Jerzego IV. brata swego r. 1694. Objął dowództwo cesarskiego wojska przeciw Turkom i zupełne odniósł zwycięztwo r. 1696 pod Temeswarem.Obrany królem polskim r. 1697, umarł w Warszawie 1. lutego 1733 z gangreny, pochowany w Krakowie.

16.

August II. podpis polski wyżwspomnionego króla, wyjęty z dokumentów kapituły poznańskiej. Ob. Przyjaciel ludu rok IV w Lesznie 1838, nr. 44, str. 348.

17.

Stanisław król, z listu pisanego pod Łaskiem dnia 26. sierpnia r 1706. do pisarza polnego koronnego Potockiego. Ob. Kajet. Niezabitowskiego: Rys życia i wybór pism Stanisława Leszczyńskiego, w Warszawie 1823. —

Stanisław Leszczyński król polski, urodzony we Lwowie 23. paźdz. 1677, syn Rafała Leszczyńskiego, podskarbiego w. koron. i Anny Jabłonowskiej, 1699 był wojewodą poznańskim. Po detronizacyi Augusta II. obrany został królem polskim od króla szwedzkiego Karola XII. dnia 19. lipca 1705; koronowany 4. października. Po nieszczęśliwej bitwie Karola XII pod Pułtawą, zmuszony był r. 1709 tron nazad Augustowi II ustąpic. Od r. 1714 do 1719 przebywał w księztwie Dwóch-Mostów(Zweibrüken). Po śmierci Augusta II. przybywszy do Warszawy znowu dnia 12. września 1733 powtórnie królem polskim obrany, musiał ustąpić przemocy króla Augusta III. Udał się do Francyi, gdzie córka jego Maria Felicitas, zaślubiona była królowi Ludwikowi XV. Tam dostał w dożywocie księztwo Lotaryngii i Baru. Umarł w Lunewilu dnia 23. lutego 1766 roku. Pochowany w kaplicy Bonsecours niedaleko Nancy, z żalem wszystkich współczesnych Zdobiła tego monarchę filozofa sprawiedliwość, wspaniałomyślność i głęboka nauka, czego dowodem są kilka dzieł jego w języku polskim i francuzkim.

18.

S. Leszczyński W. P. podpis wyżwspomnionego króla, gdy jeszcze wojewodą poznańskim zostawał, z listu pisanego w Lesznie dnia 30. listopada r. 1701 do swojej siostrzenicy.

19.

Augustus Rex, z przywileju danego w Warszawie dnia 30. grudnia 1748 Janowi Wojakowskiemu, którym pozwala jarmarki i targi we wsi jego Podhorodce. —

August III. (Fryderyk) król polski, elektor saski, syn króla Augusta II. urodził się 7. października; 1696 obrany królem polskim dnia 8. października 1733. Umarł w Dreznie 5. października r. 1763.

20.

Stanislaus Augustus Rex, z przywileju danego w Warszawie dnia 15. lipca 1773, którym x. Podhajeckiego na proboszcza w Medenicach, wsi królewskiej, należącej do starostwa samborskiego, prezentuje. —

Stanisław (August) Poniatowski ostatni król polski, urodzony z ojca Stanisława, wojewody mazowieckiego i matki Konstancyi Czartoryjskiej, kasztelanki litewskiej; obrany z stolnika w. księstwa litewskiego r. 1764, dnia 7. września na króla polskiego. Po nieszczęśliwem dla Polski panowaniu podpisał dnia 25 listopada 1795 w Grodnie abdykacyją, r. 1797 przyzwany do Petersburga, tamże dnia 12. lutego 1798 umarł.

21.

Stanisław August krol, podpis polski wyż wspomnionego króla, zdjęty z uniwersału sejmowego, wydanego w Warszawie dnia 22. lutego 1773.

22.

Zophia dei gratia Regina Polonie, z listu pisanego z Nijeszowy 1454 do rajców miasta Biecza. —

Zofija królowa, córka Andrzeja Iwanowicza, księcia kijowskiego, była czwartą żoną Władysława Jagiełły, który ją sobie r. 1422 w Nowogródku litewskim poślubił; w tem małżeństwie miała synów królów: Władysława i Kazimierza i młodo zmarłego Andrzeja Kazimierza. Umarła w Krakowie r. 1461, pochowana na zamku.

23.

Bona regina, z listu pisanego z Wilna dnia 5. stycznia 1542 do Stanisława Bageńskiego, pisarza Barskiego. Ob. Pamiętnik sandomirski, tom II. str. 197. —

Bona królowa, córka Jana Galeaza Sforzia, księcia medyjolańskiego i Izabelli Aragońskiej, była drugą żoną króla Zygmunta I. zaślubioma r. 1518. Chytra ta włoszka, która nic dobrego Polsce, ale nawet i dzieciom swoim nie życzyła, zabrawszy ogromne skarby, ujechała po śmierci Zygmunta I. do Włoch, gdzie r. 1559 w Barze, w królestwie neapolitańskiem umarła. Z królem Zygmuntem I. zostawiła potomstwo: syna Zygmunta Augusta króla i cztery córek: Izabellę, Zofiję, Annę i Katarzynę.

24.

Barbara R. ręką swą. Ob. Oleszczyńskiego, Rozmaitości polskie nr. 75. —

Barbara królowa, druga żona Zygmunta Augusta, córka Jerzego księcia Radziwiłła, kasztelana wileńskiego i Barbary Kolskiej z Dalejowa; urodzona r. 1523, pierwotnie zaślubiona Stanisławowi Wojciechowiczowi Gastoldowi wojewodzie trockiemu, po którego śmierci w r. 1542 z królem Zygmuntem Augustem r 1545 potajemnie zawarła śluby małżeńskie, r. 1550 mimo nieukontentowania kilku senatorów, których Bona podżegała, została koronowaną, lecz w 6 miesięcy potem umarła w skutek, jak niektórzy utrzymują, zadanej przez królową Bonę trucizny.

TABLICA III.

25.

Catharina Regina Poloniae, z listu pisanego z Radomia dnia 1. października 1565, do Piotra Myszkowskiego, podkanclerza koronnego. —

Katarzyna królowa trzecia żona Zygmunta Augusta, córka Ferdynanda cesarza rzymskiego, wdowa po Franciszku Gonzaga księciu mantuańskim, zaślubiona Zygmuntowi Augustowi r. 1553, który z nią żył tylko kilkanaście miesięcy, potem postarawszy się o rozwód, odesłał takową do Wiednia. Umarła w Lincu r. 1572.

26.

Anna krolowa polska, z listu pisanego r. 1586. —

Anna królowa, córka króla polskiego Zygmunta I. i Bony, urodzona dnia 18. października r. 1522; zaślubiona królowi polskiemu Stefanowi Batoremu r. 1576, mając lat 52 Umarła dnia 9. września r. 1596, pochowana w kaplicy jagielońskiej w Krakowie na zamku.

27.

Ludowika Maria krolowa, z listu pisanego do magistratu lwowskiego w Bronowicach, pod Krakowem dnia 10. sierpnia r. 1656. —

Ludowika Maria, córka Karola Gonzagi, księcia Mantui i Nivernu, urodzona r. 1611, druga żona króla polskiego Władysława IV. zaślubiona r. 1645, po śmierci króla w r. 1648, poszła za jego brata króla Jana Kazimierza r. 1649. Sławna z intryg, umarła r. 1667, pochowana w kościele panien wizytek w Warszawie.

28.

Maria Kazimira krolowa, z listu pisanego z Rzymu dnia 25. marca 1704 do St. Morsztyna wojewody mazowieckiego. —

Maria Kazimira królowa polska, córka Henryka de la Grange d'Arquien, kapitana gwardyi szwajcarskiej i Franciszki de la Chatre, ochmistrzyni królowej; pierwotnie Janowi Zamojskiemu, wojewodzie sandomirskiemu zaślubiona, po którego śmierci wdową zostawszy, poszła za Jana Sobieskiego r. 1667. Umarła we Francyi w zamku Blois r. 1716, pochowana w Krakowie. Chciwa zysku królowa stała się nawet przyczyną, że właśni jej synowie od korony polskiej usunięci zostali.

29.

Marie Casimire Reyne, podpis powyższej królowy z listu francuzkiego, pisanego dnia 10. stycznia do bratańca.

30.

Yzabella renką własną. Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75. —

Izabella królewna polska, córka Zygmunta I. i królowy Bony, urodzona r. 1519. Zaślubiona nieszczęśliwemu królowi węgierskiemu Janowi Zapolia r. 1538, umarła r. 1560.

31.

Powolna szluga y szyostra Yzabella. Podpis powyższej królewny, z listu pisanego ze Lwowa dnia 15. maja 1556, do brata Zygmunta Augusta, króla polskiego.

32.

Anna krolewna sweczka. Ob. J. U. Niemcewicza. Dzieje panowania Zygmunta III. 8vo. w Warszawie 1819. Tom III. —

Anna królewna szwedzka, siostra Zygmunta III., córka Jana króla szwedzkiego i Katarzyny Jagiellonki, urodzona w Eskilstuna w Szwecyi dnia 17. maja 1568, umarła w Brodnicy r. 1626

33.

Joannes Albertus Card. z listu pisanego w Kielcach r. 1633. —

Jan Albert królewicz, syn Zygmunta III. króla polskiego i Konstancyi, córki Karola arcyksięcia austryjackiego, urodził się r. 1612, został biskupem krakowskim i kardynałem r. 1633. Dnia 24. grudnia 1634 zakończył życie w Padwie, podrożując po Włoszech.

34.

WMM. Pana szczyrze z serca zyczliwy sługa Jakub Ludwik krolewic P. z listu pisanego z Żółkwi dnia 30. czerwca 1731 do Antoniego Leszczyca Grabianki, chorążego czerskiego. —

Jakób Ludwik królewicz polski, starszy syn króla Jana Sobieskiego i Maryi Kazimiry, urodził się w Paryżu r 1667; mając lat 16 dzielił z ojcem trudy wyprawy pod Wiedeń. Po śmierci ojca był pierwszym kandydatem do korony polskiej, jednakże królem niebył obrany w skutek złośliwych intryg łakomej swej matki. Umarł r. 1737. Miał za sobą Jadwigę córkę Filipa Wilhelma Falcgrafa reńskiego.

35.

WM. WM. Panu uprzeymie zyczliwym i powolnym sługą Konstantyn Kr P. z listu pisanego z Żółkwi dnia 27. września r 1701. —

Konstanty najmłodszy syn króla Jana III. Sobieskiego i Maryi Kazimiry, urodził się r. 1680 Król August obawiając się synów Sobieskiego, którzy mieli swych stronników w Polsce, pojmał ich i przez dwa lata w więzieniu w Lipsku trzymał; królewicz Konstanty uciekłszy z tegoż więzienia, ożenił się w Polsce z hrabianką de Vessel, umarł r. 1726.

36.

Stanislaus Dux — Janussius Dux, z przywileju wydanego r. 1525 w Warszawie. —

Stanisław i Janusz, ostatni z rodu książąt mazowieckich, byli synami Konrada II., księcia warszawskiego i Anny Radziwiłłowny; w kwiecie wieku obadwa zmarli, Stanisław r. 1525, a Janusz r. 1526, w skutek trucizny, którą książętom w czasie godowych zabaw Katarzyna wojewodzianka rawska, dla wzbudzenia miłości podała; inni zaś śmierć ich przypisują intrygom królowej Bony, gdyż po zejściu książąt, mazowieckie księztwo do korony przyłączone zostało.

37.

Anna kxaszna mazoweska, z przywileju wydanego r. 1526 w Warszawie. —

Anna księżna mazowiecka, córka Konrada II księcia mazowieckiego i Anny Radziwiłłowny, należy do ostatnich potomków rodziny książąt mazowieckich, poszła za Stanisława z Sprowy Odrowąża wojewodę ruskiego.

TABLICA IV.

38.

Nicolaus Radziwył Palatinus Vilnensis R. Cancellarius. Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75. —

Mikołaj Radziwiłł herbu Trąby, książe na Ołyce i Nieswieżu, od noszenia czarnej zbroi, czarnym zwany, starszy syn Jana kasztelana trockiego i Kiszczanki, młodość w cudzych przepędził krajach, zwiedziwszy niemal całą Europę; wróciwszy do ojczyzny, od króla Zygmunta I. mianowany r. 1544 marszałkiem litewskim. Król Zygmunt August, który miał stryjeczną siostrę jego Barbarę za żonę, szczególniej go miłował i wysłał w poselstwie do rzeszy niemieckiej, gdzie r. 1549 otrzymał tytuł książęcia rzymskiego; r. 1551 został wielkim kanclerzem księstwa litewskiego, oraz wojewodą wileńskim, starostą brzeskim, kowieńskim, możyrskim, lidzkim, boryszowskim i szawelskim. R. 1553 ż wielkim kosztem i przepychem jechał do Ferdynanda króla rzymskiego, po Katarzynę córkę Zygmuntowi Augustowi zaślubioną. On to zrobił że Inflanty z Kurlandyją do księstwa litewskiego przyłączone zostały,

za co mu król Zygmunt August rządy inflanckiego księstwa puścił. Umarł ten wielce zasłużony mąż i senator w Lukiszkach r. 1567 dnia 28. maja. Wspierał hojnie uczonych i przychylnym był różnowiercom, co dowodzi sławna socyniańska tak zwana Radziwiłłowska biblija, kosztem jego w Brześciu r. 1563 wydana. Miał za sobą Elżbietę Szydłowiecką kasztelankę krakowską, z którą zostawił cztery córek i czterech synów.

39.

Stanislaus Cancellarius, podpis Stanisława z Kurozwęk, z przywileju króla Jana Alberta danego r. 1479 w Korczynie.

Stanisław z Kurozwęk herbu Poraj, kanonik krakowski, poseł r. 1473 od króla Kazimierza do cesarza Fryderyka. Po Zbigniewie Oleśnickim został najprzód podkanclerzem koronnym, a potem kanclerzem. Umarł r. 1479, podany od niektórych za kandydata biskupstwa poznańskiego.

40.

G. Vicecancellarius. Podpis Grzegorza Lubranskiego (de Lubrancz) z przywileju króla Jana Alberta danego w Toruniu r. 1495. —

Grzegorz Deitarus z Lubrańca Lubrański herbu Godziemba, był najprzód proboszczem szkalmierskim, r. 1469 od króla Kazimierza posłował do króla czeskiego, zostawszy archidyjakonem krakowskim, podkanclerzem koronnym, oraz żup wielickich i bocheńskich zarządcą. Ofiarowanego sobie biskupstwa płockiego, od króla Jana Alberta przyjąć niechciał. Umarł r. 1500 jako kanclerz koronny, pochowany w Krakowie na zamku. Szczególniej zajmował się wspieraniem ubogich.

41.

Idem ipse Vincentius Episcopus et Vicecancellarius, podpis Wincentego Przerębskiego, z przywileju króla Jana Alberta, danego w Krakowie r. 1498. —

Wincenty Przerębski herbu Nowina, syn Jana kasztelana sieradzkiego, r. 1497 został podkanclerzem koronnym oraz i biskupem płockim, jeździł w poselstwie do Litwy, zapraszając Zygmunta I. na tron polski, r. 1503, mianowany na biskupa kujawskiego, a w r. 1510 był komisarzem do traktatów o pokój z Krzyżakami w Poznaniu. Umarł r. 1513. Niesiecki mówi o nim, że był nauki niepospolitej, umysłu wspaniałego, szczodrobliwości i ludzkości niezmiernej.

42.

Johannes de Lasko qui superius (jak wyżej) *Cancellarius,* z przywileju króla Alexandra wydanego w Krakowie r. 1505. —

Jan Łaski herbu Korab, najprzód proboszcz katedry poznańskiej, był biegłym w różnych językach, w młodym jeszcze wieku podróżował do ziemi św., bawił przez długi czas na dworach królów Kazimierza III. Jana Olbrachta i Alexandra i posłował do wielu monarchów, mianowicie do papieża Leona X. od króla Zygmunta I. i do Węgier. Będąc kanclerzem r. 1510, obrany został na arcybiskupstwo gnieznieńskie, w której to godności koronował króla Zygmunta Augusta. Lubiał i wspierał nauki i swoim kosztem wiele młodzieży na nauki za granicę wysyłał. Z rozkazu króla Alexandra zebrał prawa i ustawy krajowe, które w Krakowie r. 1506 wydał. Prócz tego więcej jeszcze dzieł ascetycznych i krasomowczych drukiem ogłosił. Umarł r. 1531, mając lat 75, pochowany w Gnieźnie.

43.

Christoforus de S.(Schidlowyecz) *Palat. et C. Cracov. ac R. P. Cancell.* z przywileju króla Zygmunta I. danego w Toruniu r. 1520. —

Krzysztof Szydłowiecki herbu Odrowąż, syn Stanisława kasztelana radomskiego, najprzód podstoli krakowski, potem podkomorzy koronny, dalej kasztelan sandomirski, wojewoda, starosta i kasztelan krakowski, starosta sieradzki, łukowski, sochaczewski, gostyński, nowomiejski. Po Macieju Drzewickim biskupie przemyskim został kanclerzem koronnym. R 1512 jeździł do Węgier po królowę Barbarę żonę Zygmunta I R. 1515 na zjeździe wiedeńskim wymową swą się odznaczył tak dalece, że go chciano po między książęta rzymskie policzyć, czego jednakże Szydłowiecki nie przyjął. R. 1518 królowę Bonę do Polski sprowadził. Lubiał nauki i był wielkim przyjacielem Erazma Roterdama, który mu jedno z swych dzieł przypisał. Umarł r. 1532 pochowany w Opatowie. Zostawił trzy córki i dwóch synów, którzy młodo zmarli.

44.

Petrus Episcopus et Vicecancellarius, podpis Piotra Tomickiego z przywileju króla Zygmunta I. danego w Krakowie r. 1523. —

Piotr Tomicki herbu Łodzia, syn Mikołaja chorążego poznańskiego i Anny z Szamotuł wojewodzianki poznańskiej, w młodości doskonalił się w akademiach lipskiej, krakowskiej, bonońskiej i rzymskiej, gdzie uzyskał stopień doktora prawa i teologii Żył najprzód na dworze kardynała Fryderyka biskupa krakowskiego, potem od króla Zygmunta I. do dworu na sekretarza wezwany, w wielu poselstwach się odznaczył, mianowicie w r. 1509 jeździł do papieża i książąt rzeszy niemieckiej, r. 1515 traktował szczęśliwie o pokój z Wołochami, po dwakroć odbywał poselstwo do króla węgierskiego i w r. 1515 towarzyszył królowi na zjeździe wiedeńskim, gdzie wszystkich monarchów oczy, biegłością języków obcych i wymową swą zwrócił. R. 1514 został biskupem przemyskim i podkanclerzem koronnym, r. 1520 postąpił na biskupstwo poznańskie, a r. 1523 na krakowskie. Uczony ten mąż poważał ludzi mądrych, kształcił na swym dworze wiele młodzieży i za granicę do szkół wysyłał. Wielce się w czystej i wybornej łacinie kochał, naukę języka greckiego i hebrajskiego w Krakowie zaprowadził. Uczeni XVI. wieku zagęszczali swe księgi pochwałami tego opiekuna nauk. Umarł r. 1535.

45.

Samuel Episcopus Cracoviensis et Vicecancellarius scripsit, podpis Samuela Maciejowskiego, z przywjleju króla Zygmuuta I., r. 1546. —

Samuel z Maciejowic Maciejowski herbu Ciołek, syn Bernarda kasztelana lubelskiego, z młodości na dworze Piotra Tomickiego biskupa krakowskiego wychowany, który go wysłał na naukę do akademii padewskiej; zostawszy z dziekana gnieznieńskiego kanonikiem krakowskim, otrzymał zarazem urząd sekretarza królewskiego. R 1538 wyniesiony na biskupstwo chełmskie oraz i na podkanclerstwo koronne, r. 1542 przeniesiony na katedrę płocką a wr, 1545 na krakowską. .W r. 1543 wysłany po Elżbietę austryjaczkę zaślubioną królowi Zygmuntowi Augustowi, wr. 1546 mianowany kanclerzem wielkim koronnym, umarł dnia 5. października mając lat 52. Uczony ten i rozsądny mąż miał ważny wpływ na stan polityczny narodu w burzliwych czasach, dzielnie bronił małżeństwo króla Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłowną. Dwór jego był to szkołą cnoty i nauki dla owoczesnej młodzieży, z którego potem wiele sławnych wyszło senatorów, dla tego też zwie Kromer biskupa tego duszą świata, a Łukasz Górnicki mówi, że posiadał nauki wiele, biegłości w rzeczach i dzielności w sprawach dosyć. Zostawił mowę pełną słodyczy na pogrzebie Zygmunta I. drukowaną po łacinie w Krakowie. Ob. X. J. K. Bogusławskiego: Życia sławnych Polaków, w Wilnie 1814. tom II.

46.

Joannes Ocieski R. P. Cancell. z przywileju króla Zygmunta Augusta, wydanego w Piotrkowie r. 1555. —

Jan Ocieski z Ocieszyna herbu Jastrzębiec, najprzód kasztelan biecki, starosta oświecimski, zatorski, sądecki, olsztyński, ochmistrz królowej, oraz podkomorzy i burgrabia krakowski, z podkanclerza podniesiony na godność kanclerza koronnego, jeździł w różnych poselstwach do postronnych mocarstw: Rzymu, Niemiec, Węgier i cara tureckiego, gdzie zasłużył się rzeczy pospolitej szczęśliwie je załatwiając. R. 1553 jeździł po Katarzynę austryjaczkę i żonę króla Zygmunta Augusta. Mąż ten wielkich zasług i przymiotów, umarł dnia 11. maja r. 1563, zostawił jednę córkę i czterech synów. Ob. Eust. Marylskiego: Wspomienia zgonu zasłużonych Polaków. 8vo. w Warszawie r. 1829. str. 99.

47.

Philippus Padniewski, Dei gratia Episcopus Cracoviens. Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75.

Filip Padniewski herbu Nowina, syn Wojciecha i Małgorżaty z Zernik kasztelanki kaliskiej, młodość przepędził na dworze cesarzów rzymskich Karola i Ferdynanda, powróciwszy do ojczyzny w stanie rycerskim dał pod Poswolem dowody męstwa, towarzysząc wyprawie Zygmunta Augusta. Póżniej przyjąwszy stan duchowny otrzymał probostwo gnieznieńskie i łęczyckie, oraz archidyjakonią krakowską. Król Zygmunt August widząc w nim przymioty niepospolite, dał mu podkanclerstwo koronne i w poselstwie do Rzymu i do Wiednia go wysłał. R. 1559 zostawszy biskupem przemyskim posunięty został r. 1560 na biskupstwo krakowskie. Umarł dnia 12. kwietnia r. 1572 w Warszawie, pochowany w Krakowie. Dom jego był schronieniem uczonych, z którymi rad przestawał, sam nawet zatrudniał się literaturą, pozostało po nim bowiem dzieło: Elogia virorum toga sagoque illustrium Wspierał hojnie młodzież wyjeżdzającą na nauki za granicę, prócz tego sprzyjał różnowiercom.

48.

Valentin Dębyński R. P. Cancell. z przywileju danego w Warszawie r. 1572. —

Walenty Dębiński herbu Rawicz, syn Jakuba, piastował różne dostojeństwa, najprzód r. 1584 był referendarzem koronnym, potem kasztelanem sandeckim i bieckim i podskarbim koronnym. R. 1563 został kanclerzem w. koronnym, a przy schyłku dni swoich kasztelanem krakowskim. Orzechowski zwie go dla wielkiej wymowy Nestorem polskim; umarł w Krakowie dnia 16. października r 1584. Z trzech żon swoich zostawił ośm córek i ośmióch synów.

49.

Petrus Miskowski R. P. Vicecanc. z przywileju króla Zygmunta Augusta z r. 1564. —

Piotr Myszkowski herbu Jastrzębiec, syn Jana i Doroty Pieczychojskich, będąc kanonikiem krakowskim dla gładkości stylu i wybornej nauki do dworu królewskiego na sekretarza powołany, r. 1560 otrzymał urząd podkanclerski a wr. 1517 biskupstwo płockie, z którego r. 1577 na krakowskie przyniesiony, umarł w Krakowie dnia 3. października r. 1591 mając lat 86. Był od trzech monarchów do swej rady wezwany, prócz tego zalecały go biegłości w traktowaniu interesów, wymowa, piękne przymioty duszy i wielkie poświęcenia dla ojcyzny, gdyż na gwałtowne potrzeby rzeczypospolitej, wypożyczył był 25000 zł.

50.

Franciscus Crasiński R. P. Vicecanc. z przywileju króla Zygmunta Augusta danego w Warszawie r. 1571. —

Franciszek Krasiński herbu Slepowron, syn Jana stolnika ciechanowskiego i Katarzyny z murowanego Mniszewa herbu Lubicz, uczył się za młodu w Witembergu u sławnego Filipa Melanchtona; będąc potem archidyjakonem kaliskim i kanonikiem łowickim posłował dwa razy do Pawła IV. papieża i od króla Zygmunta Augusta, do cesarza Maxymilijana po dwakroć. Powróciwszy otrzymał probostwo płockie z archidyjakonią warszawską i podkanclerstwo koronne. Był to mąż wielce roztropny i kraj swój kochający, podczas bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta, on sam jeden z biskupów wolność wyznań podpisał; przeciw Tatarom 100 koni a przeciw Gdańszczanom 50 husarzów i 200 piechoty wysłał. Umarł r. 1577, pochowany w Bodzęcinie.

TABLICA V.

51.

Joan. Zamoiski R. P. Cancell. z przywileju danego we Lwowie r. 1568

Jan Zamojski herbu Jelita, urodzony dnia 1. kwietnia 1541 w Skokowie, z ojca Stanisława kasztelana chełmskiego i Anny Herburtowny, młodość swą spędził na dworze francuzkim, oraz na naukach w wysokich szkołach w Paryżu, Strazburgu i Padwie, gdzie nawet uzyskał stopień rektora akademii. Po powrocie do ojczyzny powołany na dwór królewski, zajął się uporządkowaniem metryki koronnej, za co w nadgrodę starostwo bełskie otrzymał. Król Henryk Walezy ceniąc jego zasługi, nadał mu zaś starostwo knyszyńskie. Stefan Batory, którego panowania Jan Zamojski największą był podporą i ozdobą, wyniósł go na podkanclerstwo koronne, a w rok potem oddał mu wielką pieczęć; w r. 1580 pod Worończami w czasie moskiewskiej expedycyj powierzył mu władzę hetmańską, prócz tego puścił jemu starostwa: malborskie, międzyrzeckie, krzeszowskie, derpskie. Za jego radą ustanowiono wielce potrzebny trybunał wielki koronny. Jak gorliwym był w obywatelstwie, tak też równie był wielkim w boju; dowodem tego są świetne jego wyprawy przeciw Gdańszczanom, Moskwie, Tatarom, Turkom, Wołochom, w Inflanciech, oraz pod Byczyną. Mąż ten nieśmiertelnej sławy, poróżniwszy się w przódy z królem Zygmuntem III. umarł w Zamosciu dnia 3. czerwca r. 1606 zostawiwszy z czwartą swą żoną Barbarą Tarnowską, syna Tomasza. Chwile spokoju poświęcał Jan Zamojski naukom, dom jego był domem ludzi mądrych i uczonych owego czasu; sam wydał w Wenecyj r. 1563 książkę: De Senatu romano, która wielką pozyskała sławę, oraz wiele innych dziełek politycznej i krasomowczej treści w języku łacińskim. Życie Jana Zamojskiego opisał Fr. Bohomolec w Warszawie r. 1775.

52.

Pana rada i przyjaciel J. Zamojski, podpis polski Jana Zamojskiego. Ob. J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie r. 1819 Tom III.

53.

Alb. Eps. Plocens. podpis Wojciecha Baranowskiego, z listu łacińskiego, pisanego z Wiskowa 11. lutego r. 1595, do O. Antoniego przeora dominikańskiego w Płocku.

Wojciech z Baranowa Baranowski herbu Jastrzębiec, z młodości kształcił się w akademijach włoskich, francuzkich i niemieckich, potem żył na dworze króla Zygmunta Augusta; będąc kantorem gnieźnieńskim, mianowany został r. 1585 na biskupstwo przemyskie, przyczem i podkanclerstwo koronne otrzymał; podróżował do Rzymu i do króla Jana szwedzkiego imieniem rzeczypospolitej posłował. Szczególniejszą był wymową obdarzony, tak iż króla Zygmunta III. odstręczył od podróży do Szwecyj, r. 1590 dostał biskupstwo płockie, a w roku 1607 kujawskie, z którego na arcybiskupstwo gnieźnieńskie przeniesiony. Szczególniej wspierał go Jan Zamojski, przez co nawet wpadł w podejrzenie u króla. W obowiązkach pasterskich był gorliwy i surowy, w interesach zaś politycznych i prywatnych nader oprysktiwy, przez co sobie wiele zrobił nieprzyjacioł, tak iż w r. 1592 z raciążkiego sejmiku przed oburżoną szlachtą uciekać musiał. Zrobił on opis podróży w r. 1589 przez króla Zygmunta do Rewelu odbytej, który Kobierzycki w swej historyi Władysława IV. umieścił. Umarł w Skierniewicach dnia 23. września r. 1615, mając 66 lat, pochowany w Gnieźnie.

54.

Joan. Tharnowski R. P. Vice Cancell. z dokumentu wydanego r. 1596.

Jan Tarnowski herbu Rola, młodość swą pod okiem prymasa krakowskiego kształcił. Przechodząc stopniami sekretarza, regenta i referendarza koronnego, będąc proboszczem kujawskim, został po Wojciechu Baranowskim podkanclerzem koronnym. Musiał wiele zawiści i przeszkód wytrzymać, walcząc przeciw potężnej Zamojskiego przewadze. Jeżdżąc z królem do Szwecyj odkrył złośliwy zamach Karola Sudermana na zgubę Zygmunta, r. 1598 wziął biskupstwo poznańskie a w r. 1600 kujawskie, z którego się w r. 1603 na arcybiskupstwo gnieźnieńskie posunął. Umarł w Łowiczu r. 1604, w miesiącu październiku. Lubieński oddał mu to świadectwo, że nikt nad niego niebył do spraw publicznych zdolniejszy, do przyjaźni łatwiejszy, do usług pochopniejszy i do pracy wytrwalszy.

55.

Uniżony sługa Leo Sapieha kanclerz W. X. Lith. Ob. J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie 1819. Tom III.

Lew Sapiecha herbu Lis, syn Jana Iwanowicza wojewody podlaskiego i Bohdany księżniczki Sokolińskiej Druckiej, urodzony r. 1557; pierwiastki lat swych strawił na naukach w Lipsku. Powróciwszy nazad do ojczyzny, bawił na dworze króla Stefana Batorego, dopóki rozpoczęta przeciw Moskwie wojna, nie wskazała mu pola do sławy rycerskiej. Po odbytem poselstwie do cara Iwana, w r. 1584 mianowany był podkanclerzem litewskim, a w krótce i kanclerzem wielkim, na którym to urzędzie sławny statut litewski w Wilnie 1588 po rusku ogłosił. R. 1586 porzuciwszy wyznanie Kalwina za namową Piotra Skargi został katolikiem; r. 1598 znowu do cara Borysa Godunowa posłował, a w r. 1611 towarzyszył w wyprawie smoleńskiej, po której burzące się wojsko litewskie przez wypłacenie żołdu własnemi pieniędzmi uspokoił. R. 1621 otrzymał województwo wileńskie,

a r. 1625 hetmaństwo wielkiego księstwa litewskiego, w której to godności dzielnie w Inflanciech potęgę szwedzką odpierał. Umarł w Wilnie dnia 7. lipca 1577 mąż ten, którego orężem i radą tron silnie był podpierany; niemiała Polska równego jemu w nauce, cnocie i zasłudze obywatela i urzędnika. Z pierwszej żony Doroty Firlejowny zostawił syna Stanisława Jana, a z drugiej Elżbiety Radziwiłłowny córkę Annę i synów Krzysztofa i Kazimierza. Życie Lwa Sapiechy opisał ks. Kazimierz Kognowicki w dziele: Życia Sapiehów, tom I. w Wilnie r. 1790.

56.

Lew Sapieha kancler Welik. Kniaz. Litows. podpis ruski Lwa Sapieby kanclerza wielk. księstwa litewskiego.

57.

Laurent. Gembiczki Scr (Secretarius) *Maior*, z listu łacińskiego pisanego z Warszawy dnia 13. listopada, r. 1592.

Wawrzyniec Gembicki herbu Nałęcz, urodził się r. 1559 z ojca Pawła i matki Anny z Ninina Łonieckiej, pierwsze nauki pobierał w Poznaniu u Jezuitów, potem za granicą w Ingolsztadzie doskonalił się w wyższych umiejętnościach i językach: greckim, łacińskim, niemieckim i włoskim. Obrawszy sobie stan duchowny, wezwany był od króla Stefana na sekretarza do dworu. Zygmunt III. mianował go sekretarzem większym i w poselstwie do Klemensa VIII. papieża wysłał, r. 1600 z proboszcza krakowskiego zostawszy biskupem chełmskim, dostał oraz podkanclerstwo koronne, r. 1609 wyniesiony na kanclerstwo w. kor. a w rok na biskupstwo kujawskie. Zygmunt III. oddalając się z kraju na wyprawę smoleńską, powierzył temu światłemu i roztropnemu pasterzowi rządy królestwa, równie jak i później, w czasie wojny chocimskiej; r. 1616 mianowany arcybiskupem gnieźnieńskim oraz prymasem. Umarł r. 1624, pochowany w Gnieznie. Szczególniej przychylnym był zakonowi Jezuitów; prócz tego napisał r. 1617 piękną wzorową łaciną, napomnienie do królewicza Władysława.

58.

Stanislaus Zołkiewski R. Pol. Cancel. Exercit. Capt. z przywileju króla Zygmunta III. wydanego w Warszawie dnia 30. Maja r. 1619.

Stanisław Zołkiewski herbu Lubicz, był synem Stanisława wojewody ruskiego i Lipskiej, urodzony r. 1547 we wsi Turynka pod Żółkwią. Już za młodu roztropny ten wojownik w rozprawach z Tatarami, Moskwą, Wołoszą oraz pod Gdańskiem i Byczyną nie mało męztwa i odwagi dawał dowody. Zostawszy kasztelanem lwowskim, mając oraz mniejszą buławę hetmańską r. 1596, poskromił Kozaków, którzy pod Nalewajkiem powstali, oraz Szwedów r. 1602 pod Rewlem poraził; r. 1608 został wojewodą kijowskim, a w r. 1613 hetmanem wielkim koronnym. R. 1610 wysłany z częścią wojska do Moskwy, odniósł znakomite pod Kluzynem zwycięztwo i carów Szujskich pojmawszy, w Warszawie przed królem, jako brańców stawił. R. 1618 mianowany kanclerzem koronnym. Wybrawszy się z rozkazu królewskiego z szczupłym wojskiem do Wołoch przeciw Turkom, broniąc się przez dni 8 trzy razy liczniejszemu wojsku tureckiemu i tatarskiemu, zawiedziony na Gracyana hospodara pomocy, padł na polu cecorskiem waleczną śmiercią dnia 6. października r. 1620. Oprócz pamiątek swych świetnych zwycięztw, zostawił ten równie waleczny jak uczony mąż w języku polskim historyją wojny moskiewskiej za Zygmunta III., która wyszła we Lwowie r. 1833. Z Reginą Herburtowną miał dwie córki i syna Jana.

59.

W. Mci powolny przyjaciel y sługa Stan. Zołkiewski Cast. L. Het. Cor. podpis polski powyższego kanclerza z listu pisanego z Winnik 17. sierpnia 1598 r.

60.

Jan Hlebowicz na Dubrownie kasz. Menskij podskarbij zemskij i pisar, podpis ruski zdjęty z przywileju wydanego w Warszawie dnia 13. lutego r. 1581, przez króla Stefana Batorego Bekieszowi na Owantę.

Jan Chlebowicz herbu Leliwa, syn Jana wojewody wileńskiego kanclerza litewskiego i Anny księżniczki Zasławskiej, najprzód kasztelan miński i podskarbi w.lit. później kasztelan i wojewoda trocki. Młodsze swe lata spędził na dworze cesarskim w Niemczech a potem u króla Zygmunta Augusta w Polsce. Odznaczył się szczególniej w wyprawie moskiewskiej r. 1546 broniąc dzielnie przez dni 9 zamku Zapołocia przeciw ogromnej sile nieprzyjaciół; dostawszy się w niewolę długo w niej siedział, aż go r.1565 kniaz moskiewski, i innych dwóch więźniów wypuścił. Umarł r. 1593, miał za żonę Katarzynę Krotowską, z którą zostawił dwóch synów Mikołaja i Jana.

61.

Teodor Skumin Wojewoda Nowogrodskij, Starosta Gorodeńskij --- własnoju rukoju, podpis ruski Teodora Skumina Tyszkiewicza, z listu pisanego z Wilna dnia 20. stycznia r. 1592.

Teodor Skumin Tyszkiewicz herbu Leliwa, syn Jana Skumina starosty czarnobylskiego; pod trzema królami zasłużony obywatel, najprzód podskarbi litewski, potem wojewoda nowogrodzki, starosta grodzieński, jurborski i słucki. W tych to urzędach, mówi o nim Budny, król zasługi jego sposobnością do nowych zasług nagradzał. Posłował r. 1577 dwa razy do Moskwy, wojował dzielnie pod Połockiem i do uspokojenia Inflant wiele się przyczynił. Żył lat 85, z Katarzyną Lacką zostawił syna Janusza.

62.

Joannes Comes in Tarnow Castellanus Cracovien. manu sua, z dokumentu danego w Krakowie r. 1535.

Jan Magnus hrabia Tarnowski herbu Leliwa, urodzony r. 1488, z ojca Jana Amora kasztelana krakow-

skiego i matki Barbary z Rożnowa Zawiszanki, pierwszą młodość spędził na dworze królów Jana Olbrachta, Alexandra i Zygmunta I. potem na wojennych czynach i podróżach po Syryj, Palestynie, oraz w Afryce i Europie po Luzytanii, Hiszpanii, Francyj, Anglii, Niemczech i Włoszech. Powróciwszy do ojczyzny został kasztelanem wojnickim, w r. 1526 wojewodą ruskim i dożywotnim hetmanem koronnym; r. 1531 Piotra wojewodę wołoskiego z 25000 Wołochów zniósł w sławnej bitwie pod Obertynem, sam tylko mając 5000 wojska i całą Wołoszczyznę upokorzył; później odznaczył się świetną wyprawą na Moskwę, w której Starodub, Radgoszcz i Homel zdobył. Bohaterskie te czyny zjednały mu w kraju i za granicą wielki szacunek, tak iż go sami cesarze Karol V. i Ferdynand do objęcia hetmaństwa w swym wojsku zapraszali. Obok tylu cnót rycerskich lubiał także nauki, sam zajmował się pisaniem dziejów swego czasu, których rękopism niewiedzieć gdzie zaginął; prócz tego wiele uczonych na dworze jego miało przytułek. Umarł dnia 16. maja r. 1561 w Wiewiórce dobrach swoich z niewymownym żalem całego narodu polskiego, pochowany w Tarnowie. Z pierwszej żony Barbary Tęczyńskiej zostawił syna Jana kanonika krakowskiego, a z drugiej Zofii Szydłowieckiej syna Jana Krzysztofa i córkę Zofiję. Życie sławnego Jana Tarnowskiego opisał w XVI. wieku Stanisław Orzechowski, które dopiero w XVIII. wieku Franc. Bohomolec wydał.

TABLICA VI

63.

Sługa y przyjaciel powolny Jan Karol Chodkiewycz m. p. Ob. J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie r. 1819. Tom III.

Jan Karol Chodkiewicz herbu Kościesza, urodzony z ojca Jana kasztelana wileńskiego i matki Krystyny Zborowskiej w r. 1560. Młodość swoją strawił częścią na naukach w Wittembergu, częścią na sprawach rycerskich w różnych stronach Europy; powróciwszy do ojczyzny odznaczył się najprzód pod Zamojskim w wyprawie wołoskiej, a potem przeciw Nalewajkowi dowódzcy Kozaków, za co mu król buławę hetmańską litewską polną powierzył. Bohaterskie jego czyny w Inflanciech, mianowicie głośne pod Kirchholmem r. 1605 zwycięztwo, gdzie mając tylko 3000 jazdy, 14000 Szwedów poraził, wieczną mu zabezpieczyły sławę. Następnie wojował r. 1618 przeciw Moskwie, prowadząc na tron Władysława królewicza. Umarł ten bohater w wyprawie tureckiej w obozie pod Chocimem dnia 23. września r. 1621. Pisał także dzieje wojen przez siebie toczonych, które jednak w rękopiśmie pozostały. Z pierwszą żoną Zofiją Mielecką zostawił syna Hieronima Chryzostoma i córkę Annę. Drugą zaś jego żoną była Anna Alojzyja księżniczka Ostrogska. Życie męża tego, zwykle Herkulesem litewskim zwanego, który był oraz ozdobą i podporą panowania Zygmunta III. opisał Adam Naruszewicz i wydał w Warszawie r. 1781, w 2 tomach.

64.

Zebrzydowski Woie. Lub. podpis Mikołaja Zebrzydowskiego z uniwersału pisanego w zamku krakowskim dnia 10. lipca r 1594 do szlachty, aby się ruszyli przeciw napadowi Tatarów.

Mikołaj z Zebrzydowic Zebrzydowski herbu Radwan, syn Floryjana kasztelana lubelskiego i matki Dzikownej. Jako krewny Jana Zamojskiego, zyskał przyjaźń i zaufanie tego kanclerza, który mu u króla Stefana starostwo stężyckie a potem krakowskie wyjednał. Król Zygmunt III. nadał mu województwo lubelskie i hetmaństwo nadworne, a później mianował go marszałkiem w. kor. Obrażony nakoniec od Zygmunta, był pierwszą przyczyną rokoszu w r. 1606. Umarł jako wojewoda krakowski i starosta lanckoroński, r. 1620 przeżywszy lat 67, pochowany w Krakowie. On to założył sławną Kalwaryję Zebrzydowską. Z Dorotą Herburtowną zostawił kilka córek i syna Jana.

65.

Rn. D. vs. fi's (Reverendae Dominationis vestrae fidelis) *amicus Ma* (manu) *p* (ro) *pria sps* (scripsi) (Przewielebnego pana mego wierny przyjaciel ręką własną pisał) Z listu Stanisława Karnkowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Stanisław Karnkowski herbu Junosza, urodzony z matki Olszewskiej, kształcił się za młodu w akademij włoskiej w Peruggia, gdzie został doktorem. Wróciwszy do ojczyzny, gdy sobie stan duchowny obrał, przy pomocy swego stryja dostał kanonią gnieźnieńską, a w krótce sekretarstwo koronne, które z referendarstwem piastując r. 1567 na biskupa kujawskiego mianowany został; r. 1582 wyniesiony na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Posiadając wielkie zaufanie, w dwóch bezkrólewiach najwyższą władzę piastował, koronował także królów Stefana i Zygmunta III. umarł w Łowiczu dnia 8. czerwca r. 1603, mając lat 83. Nietylko jako mądry senator, przykładny kapłan, ale nadto jako uczony autor wielu pism politycznych i teologicznych w języku polskim i łacińskim, niemoże być przepomniany. Szkoda że wiele pięknych jego przymiotów duma, upor i porywczość skaziły. Pochowany w Kaliszu.

66.

BernardusEpiscopusLuceoriensis, podpis Bernarda Maciejowskiego, z listu pisanego z Korczyna d. 16. listopada r. 1598.

Bernard Maciejowski herbu Ciołek, syn Bernarda kasztelana lubelskiego i Elżbiety Kamienieckiej z młodości sposobiąc się do życia rycerskiego, ćwiczył się na dworze cesarzów Ferdynanda i Maxymiliana; wróciwszy do ojczyzny, od króla Zygmunta Augusta otrzymał stopień chorążego koronnego, a od Stefana starostwo bolesławskie. Jednakowoż porzuciwszy stan rycerski obrał duchowny; wyświęcony w Rzymie na kapłaństwo, został w Polsce najprzód kanonikiem krakowskim, a w r. 1588 biskupem łuckim, r. 1590 wysłany od Zygmunta III. w poselstwie do Rzymu; r. 1594 na soborze w Brześciu imieniem papieża zasiadał i wiele się do zawarcia unii przyczynił. Mianowanego od króla biskupem wileńskim, niedopuściła Litwa, iż obywatelem litewskim niebył; jednakże zato przez wpływ Jezuitów, których Maciejowski wspierał, r. 1600 biskupstwa krakowskiego dostąpił, r. 1604 mianował go papież Klemens VIII. kardynałem. Otrzymawszy w r. 1607 arcybiskupstwo gnieznieńskie, umarł w Krakowie dnia 19. stycznia r. 1608, mając lat 69. Doszedłszy przez swe nauki do najwyższych w kościele polskim godności, wspierał ludzi uczonych i w Lublinie szkoły księży Jezuitów założył i funduszem opatrzył.

67.

Reverendi Patris Venerabilis filii in Christo amicus syncerus Johannes Dem. Solikowski Archiepiscopus Leopol. z listu pisanego w Warszawie dnia 1. lutego r 1597.

Jan Dymitr Solikowski z Solek herbu Bończa urodził się r. 1539 w Sieradzkim, pierwsze nauki pobierał w akademii krakowskiej, potem w Rzymie na kapłana się kształcił. Na dworze Zygmunta Augusta pełnił obowiązki sekretarza, za co w krótce opactwem wąchockiem a potem sieciechowskiem obdarżony został; r. 1583 mianowany arcybiskupem lwowskim. Mąż ten głębokiej nauki i cnót wzorowych, niezmordowanie pracował około dobra kościoła i pomyślności kraju. Kochany od królów, czczony od współziomków, od ludzi uczonych nawet i różnowierców wielbiony, odbył z największą chwałą 24 zagranicznych poselstw. Umarł 27. czerwca r. 1603 mając lat 64. Był to wzór biskupów, sam widok jego przyjemnej postawy już zapowiadał, że w tym ciele wspaniała dusza mieszka. Uczony Solikowski biegły oraz w języku greckim zostawił wiele poezyj i dzieł teologicznych, politycznych i historycznych w języku łacińskim. Pomiędzy temi celuje Commentarius brevis rerum polonicarum a morte Sigismundi Augusti, Dantisci 1647, tak gładkością stylu łacińskiego, doborem istotnych i głównych zdarzeń, i nicjaką ich zupełnością przy krótkości. Ob. Ł. Gołębiowskiego: O dziejopisach polskich; w Warszawie 1826. str. 125.

68.

Georgius Cardinalis Radziwil, z listu pisanego w Krakowie r. 1599.

Jerzy książe Radziwiłł herbu Trąby, syn Mikołaja wojewody wileńskiego i Elżbiety Szydłowskiej, w roku dwunastym do Lipska na nauki był oddany. Kończył je w Rzymie, gdzie się błędów Kalwina wyrzekł, podróżował potem do grobu ś. Jakuba w Kompostelli w Hiszpanii. Wróciwszy do ojczyzny objął biskupstwo wileńskie r. 1583. Król Stefan powierzył mu na trzy lata rządy Inflant. Od papieża Grzegorza XIII. kardynałem mianowany, wyniesiony r. 1590 od Zygmunta III. na biskupstwo krakowskie. Dla nauk swoich i cnót obywatelskich poważany, użyty był jako pośrednik i poseł dla zawarcia pokoju między Rudolfem cesarzem a Zygmuntem III. W Rzymie zasiadał na wyborach dwóch papieżów: Innocentego IX. i Klemensa VIII. między kardynałami i byłby był papieżem został, gdyby był od Zygmunta popartym. Umarł w Rzymie podczas jubiljeuszu dnia 21. Stycznia r. 1600. mając lat 44. Był wielkim obrońcą Jezuitów, a nawet w ich zgromadzeniu być żądał. Wspierał ubogich i na wychowanie szlachty wiele łożył.

69.

Jerzy Card. Radziwił Bis. Wil. podpis polski powyższego kardynała z instrukcyj na sejm elekcyjny, danej w Wilnie dnia 17. listopada r. 1587. Ob. Mich Balińskiego: Historyja miasta Wilna. Tom III. Wilno r. 1837.

70.

Zicżliwy brat y sluga Martinus Syszkowskij Cano. Cracov. z listu pisanego dnia 30. listopada r. 1598 do x. Mikołaja Dobrosieckiego kan. krak.

Marcin Szyszkowski herbu Ostoja, na wychowanie jego łożył Piotr Myszkowski, biskup krakowski. Przeszedłszy mniejsze szkoły w Pułtusku, w Rzymie pod sławnym Muretem i Bellarminem nauki swe kończył. Z kanonika krakowskiego r. 1604 został biskupem łuckim potem płockim, a w r. 1616 krakowskim. Posłował do Rudolfa cesarza. Umarł dnia 30 kwietnia r. 1630 w Krakowie, mając lat 76 Gorliwy ten pasterz w rozszerzeniu religij katolickiej, odebrał przeszło 40 kościołów różnowiercom, wielki opór tymże stawiając; przytem był hojnym dla ubogich. Zbudował oraz kaplicę ś. Stanisława na zamku. Pisał prócz tego po łacinie obronę Jezuitów, oraz inne działa teologiczne i krasomowcze, które w Krakowie były drukowane.

71.

Adam Conarski biskup posnański, z listu pisanego z Wiednia dnia 22. października r. 1571 do St. Fogelwedera.

Adam Konarski herbu Abdank, syn Jerzego wojewody kaliskiego, będąc kanonikiem krakowskim powołany został do dworu, zkąd go Zygmunt August z poselstwem najprzód do papieża Pawła IV. potem do Piusa IV. a następnie do Neapolu, dla odzyskania summ po królowej Bonie wysłał. R. 1562 wstąpił na biskupstwo poznańskie; w której to godności posłował do Francyi po króla Henryka Walerego; umarł ten zasłużony pasterz i protektor Jezuitów r. 1574, pochowany w Poznaniu.

72.

Lau. Goslyczky Eps. Prmisliens. manu ppria, z listu pisanego z Krakowa dnia 7. sierpnia 1590, do J D. Solikowskiego.

Wawrzeniec Goślicki herbu Grzymała, pierwsze nauki pobierał w akademii krakowskiej, później doskonalił się we Włoszech. Po powrocie do ojczyzny używany do posług publicznych, równie zręcznym urzędnikiem jak dobrym obywatelem się pokazał. Przy Stefanie Batorym sprawował urząd kanclerza księstwa siedmiogrodzkiego. Będąc proboszczem płockim i kanon. krakowskim posłował r. 1580 do Brunswiku. R. 1586 w nagrodzie usług, gdyż Goślicki prócz tego odbył poselstwa do Szwecyi, Węgier, Saxonii i Prus, i do uspokojenia burzących się Gdańszczanów wiele dopomógł, nadał mu król Stefan biskupstwo kamienieckie i opactwo mogilskie. W bezkrólewiu po Batorym roztropny ten mąż łagodząc umysły rozjątrzone, sam jeden z biskupów warunek zapewnienia różnowiercom pokoju podpisał, mając dobro kraju jedynie na uwadze. R. 1589 postąpił na biskupstwo chełmskie, r. 1591 na przemyskie, a w r. 1601 na poznańskie. Ten pasterz znakomitych przymiotów duszy, którego słusznie sprawiedliwy Piasecki uwielbia, umarł w Ciążynie dnia 31. października r. 1607 mając lat blisko 80, pochowany w Poznaniu Obok szczęśliwej wymowy, której dla polepszenia i ustalenia pomyślności kraju używał, wsławił się Goslicki niepospolitą nauką i wiele uczonemi pismami w języku łacińskim i polskim, po między któremi szczególniej polityczne dzieło: De optimo Senatore, Venetiis 1568 nawet na język angielski tłómaczone, celuje.

73.

Wawrzinyecz Goslyczky BiskupPrzemiskij, z listu pisanego z Przemyśla dnia 2. stycznia r. 1599 do Stanisława Zołkiewskiego.

TABLICA VII.

74.

Paweł Kniaże Holszanskoje z łaski bożoje biskup wileńskij czołom biet, z listu pisanego z Niedzwiedzic dnia 21. grudnia do księcia Jerzego Mikołaja Radziwiłła kasztel. wileńsk. i hetmana w. lit. Ob. Mich Balińskiego: Historyja miasta Wilna. Tom II. Wilno 1837.

Paweł książe Holszański, syn Alexandra Jurgiewicza Algimunta kasztelana wieleńskiego, ostatni potomek starożytnej litewskiej rodziny książąt Holszańskich, był najprzód biskupem łuckim, posłował r. 1512 na koncylium laterańskim. Zostawszy biskupem wileńskim umarł r. 1555.

75.

Stanislaus Hosius Episcopus Culmensis Nominatus, z listu pisanego w r 1549.

Stanisław Hozyusz właściwie von Hosen, urodzony z ojca Ulryka prokuratora wileńskiego i matki Anny. Nauki swe odbył w Wilnie, potem w akademii krakowskiej a na koniec w Padwie i Bononii. Wróciwszy do Polski został sekretarzem i kanonikiem krakowskim od króla Zygmunta I. mianowany, a w r. 1549 od Zygmunta Augusta, który go mianowicie dla wybornych kazań w języku polskim, łacińskim i niemieckim miane poważał, biskupem chełmińskim. W tej to godności posłował Hozyusz do Karola V. cesarza, do Ferdynanda króla rzymskiego i do Filipa hiszpańskiego. R. 1551 postąpił na biskupstwo warmińskie. Papież Paweł IV wezwał go do Rzymu dla naradzenia się względem zachodzącej w Polsce odmiany religii. Pius IV. wysłał Hozyusza do Ferdynanda cesarza i Maximiliana króla czeskiego w interesie spraw religijnych. Zostawszy kardynałem przewodniczył na powszechnym zborze w Trydencie. Wróciwszy do ojczyzny, pierwszy Jezuitów do Polski sprowadził, potem z Janem Kostką w poselstwie do księcia pruskiego jeździł. Gorliwy ten obrońca religii katolickiej, wysłany od Zygmunta Augusta do papieża Piusa V. umarł w Kapranice niedaleko Rzymu, dokąd się dla zdrowego powietrza z Rzymu przeniósł, dnia 5. sierpnia 1579 w 76 roku wieku swego. Hozyusz jako mąż nieśmiertelnej pamięci i niemały zaszczyt narodu polskiego, uzyskał od pisarzy katolickich nazwę kolumny kościoła i Augustyna wieku swego. Pisał po łacinie wiele dzieł teologicznych, które r. 1584 w Kolonii w 2 tomach wyszły i na wiele języków europejskich tłómaczone zostały. Życie Hozyusza skreślił Stanisław Reszka, która to książka r. 1587 w Rzymie drukowana.

76.

Perpetuus servus Mart. Cromerus (Wieczny sługa Marcin Kromer) z listu pisanego z Pragi dnia 8. marca 1562 do króla Zygmunta Augusta.

Marcin Kromer urodzony r. 1512 w Bieczu z ojca Grzegorza rajcy bieckiego i Agnieszki Cirmeńskiej, pierwsze nauki pobierał w Bieczu, potem w Krakowie a nakoniec we Włoszech, kształcąc się do stanu duchownego. Piastował najprzód urząd sekretarza przy królu Zygmuncie Auguscie i Henryku. Zostawszy kanonikiem krakowskim, posłował do papieża Pawła III. do cesarza Karola V. i Ferdynanda, oraz na koncylium trydenckie, które to poselstwa z wielką korzyścią rzeczypospolitej wykonał. Zostawszy r. 1579 biskupem warmińskim, umarł dnia 23. marca r. 1589. Mąż ten pełen nauki pisał wiele dzieł teologicznych i historycznych w języku łacińskim. Na największą uwagę zasługuje jego historyja polska, z powodu której nazwę Liwiusza polskiego od obcych uzyskał, r. 1589 w Kolonii wydana. Dzieło to wyborną łaciną z wielką krytyką i rozsądkiem pisane, przełożył po polsku Marcin Błażowski.

77.

Johannes Dziaduski Episcopus Przemislien m. pra. z przywileju danego w Przemyślu dnia 5. lipca r. 1546, w którym potwierdza nadanie sołtystwa we wsi Lubiathowa Mikołajowi Cebrzykowi.

Jan Dziaduski herbu Jelita, za młodu uczył się w akademii krakowskiej, potem służył na dworze króla Zygmunta I. Obrawszy sobie stan duchowny, otrzymał po Andrzeju Zebrzydowskim biskupstwo chełmskie, z którego r. 1545 na przemyskie przeniesiony. Gorliwy w swym urzędzie kapłańskim, wszedł w zatargi z sławnym Stanisławem Orzechowskim kanonikiem, którego z powodu ożenienia się wyklął w swej dyecezyi i przed sądem królewskim oskarżył Pogodziwszy się jednakże pózniej za pośrednictwem Piotra Kmity po synodzie piotrkowskim, umarł w Brzozowie dnia 25. lipca r. 1559, mając lat 63, pochowany w Przemyślu. Ob. F. Rzepnicki: Vitae praesulum Poloniae, Posnaniae 1753. Tom. III.

78.

Valentinus Herborth Ep(iscop)*us premisliens. manu sua*, z nadania wydanego w Głębokiej r. 1566.

Walenty Herburt z Fulsztyna urodzony r. 1524, w młodości swej kształcił się w akademii krakowskiej pod sławnym Szymonem Maryckim, potem oddawał się sprawom rycerskim; jednakże wyświęciwszy się na kapłana, r. 1560 otrzymał biskupstwo przemyskie. R. 1562 od Zygmunta Augusta na sobor trydencki posłował, gdzie dla swej głębokiej nauki i wymowy od zgromadzonych wielce był poważany. Umarł dniu 28. sierpnia r. 1572 w Bielsku na Podlasiu dotknięty morową zarazą, pochowany w Fulsztynie.

79.

Albertus Sobieiuski a Starozreb Episcopus Premisliensis, z dokumentu danego w Przemyślu r. 1578.

Wojciech Sobiejuski z Starozręb herbu Dołęga, także Starozrebskim zwany, syn Wojciecha i Elżbiety Łękowskiej kształcił się w naukach teologicznych w Bononii. Będąc kanonikiem krakowskim piastował także w r. 1560 urząd sekretarza królewskiego R 1565 obrany biskupem chełmskim, postąpił w r 1578 na katedrę przemyską. Szanowny ten biskup od Rojzyusza sławiony, umarł r. 1581, pochowany w Warszawie.

80.

Patrici Nideczki z listu pisanego z Warszawy dnia 12. września r 1579 do Stanisława Fogelwedera.

Andrzej Patrycy z Nidka Nidecki herbu Wieże, urodzony z Pawłowskiej, z proboszcza warszawskiego i kanoniką krakowskiego r. 1583 mianowany biskupem inflanckim. Mąż ten prawdziwie uczony i w piśmiennictwie zasłużony, sławny oraz teolog i krasomowca wielce był poważany od króla Stefana, biskupa Myszkowskiego, kanclerza Zamojskiego i zagranicznzch uczonych, mianowicie Sigoniusza i Pawła Manucyusza. Umarł r. 1593. Szczególniejszą zasługę położył około krytyki filologicznej, wydawszy podczas pobytu swego na naukach w Padwie, uczone przypisy i objaśnienia do Cycerona. Prócz tego pisał i inne dzieła krasomowcze i teologiczne wzorową łaciną. Ob. F Bentkowskiego: Historyja literatury polskiej w Warszawie 1814. Tom II. str. 594.

81.

Gedyon Bołoban episkop lwowsk. własnoju rukoju podpis ruski z kontraktu pisanego we Lwowie dnia 1. grudnia r. 1596.

Gedeon Bałaban herbu Korczak, r. 1590 po bracie swym Arsenim został biskupem ruskim lwowskim. R. 1595 wraz z innemi biskupami podpisał list do papieża Klemensa VIII. w którym oświadczyli chęć przyjęcia unij; jednakże r. 1596 na synodzie w Brześciu oderwał się od związku i odtąd wielkim był przeciwnikiem unii, za co od metropolity kijowskiego Michała Rahozy wyklęty. Umarł r. 1607.

82.

W. M. Zyczliwy przyjaciel i sluga J. Kochanowski z listu pisanego z Czarnego lasu dnia 6. października r 1571 do Stanisł. Fogelwedera sekret. król.

Jan Kochanowski herbu Korwin, urodzony r. 1532 w Sycynie z ojca Piotra sędzi ziemsk. sandomirsk. i matki Anny z Białaczowa Odrowążownej. Kształcił się w Niemczech i Paryżu, potem w akademijach włoskich mianowicie w Rzymie i Padwie, gdzie już nabył sławy; po powrocie do kraju był sekretarzem królewskim, ofiarowanego sobie probostwa poznańskiego, opactwa sieciechowskiego i kasztelanią połaniecką przyjąć niechciał, pełniąc tylko urząd wojskiego we wsi swej Czarnymlesie osiadł. R. 1584 dnia 16. sierpnia apopleksyą tknięty umarł w Lublinie, pochowany w Zwoleniu. Miał za sobą Annę Podlodowską, która mu urodziła 6 córek i jednego syna. — Jan Kochanowski przyczynił się najwięcej do wydoskonalenia języka polskiego, pokazawszy giętkość onegoż w jenialnych swych wierszach; dla tego też zasługuje na imie pierwszego poety polskiego, albowiem nietylko wszystkich współczesnych ale i następnych poetów, aż do Krasickiego przewyższa. Dzieła Jana Kochanowskiego wychodziły częściowo po kilka razy od r. 1578 do 1641, zupełnie zaś w Warszawie 1767 i 1803, w Wrocławiu 1825, w Lipsku 1836 r.

83.

Stanisław Warszewicki Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75.

Stanisław Warszewicki herbu Paprzyca syn Jana kasztelana warszawskiego i Parysowny r. 1527 urodzony, w młodości cwiczył się w naukach w Wittemberdze pod Melanchtonem; wielkiemi swemi przymioty, biegłością w językach łacińskim, greckim, włoskim, francuzkim, hiszpańskim i niemieckim, oraz wiadomością niepospolitą nauk tyle się Zygmuntowi Augustowi zalecił, że mu powierzył urząd sekretarza i regenta kancelaryi. Będąc oraz kanonikiem gnieznieńskim, używany był w róż-

nych poselstwach do książąt europejskich i do Porty. R. 1567 wstąpił w Rzymie do zakonu Jezuitów, zkąd powróciwszy do Polski został rektorem kollegium jezuickiego w Wilnie. R. 1574 wyprawiony był przez Grzegorza XIII. papieża do Szwecyi, w celu nawrócenia króla Jana do katolicyzmu; tam bawiąc 6 lat Warszewicki nauką i wychowaniem młodego królewicza Zygmunta się zajmował. R. 1588 poszedł na missyją do Wołoszczyzny, zkąd powróciwszy dnia 23. października r. 1591 w Krakowie umarł tknięty powietrzem morowem. Uczony ten mąż którego, jak Ossoliński powiada, zakon słusznie na czele swoich wielkich ludzi w Polsce stawił, przełożył r. 1551 piękną łaciną z greckiego: Etyopiki Heliodora, a po polsku książkę Ludwika Granateńskiego: Przewodnik grzeszników, w Lublinie 1587 prócz tego wydał: Zwierciadło człowieka chrześcijańskiego, w Poznaniu r. 1598.

84.

Joannes Herborth de Fulstin et in Tarnowiecz manu p. z cyrografu wydanego w Tarnowcu 12. sierpnia r. 1575 Janowi Pangraczowi na 90 węgierskich talarów. Ob. Żeg. Pauli: Starożytności galicyjskie. Lwów 1839. Zeszyt III.

Jan Herburt z Fulsztyna syn Jana dziedzica na Nizińcu i Bruchnalu, urodził się w dziedzictwie swem Fulsztynie na początku XVI. wieku; pierwsze nauki pobierał w akademii krakowskiej. Zostawszy sekretarzem królewskim, potem podkomorzym przemyskim a później kasztelanem sanockim i starostą przemyskim, posłował do Francyi po króla Henryka Walezyusza. R. 1563 ustawą sejmową do układu praw powołany, wydał statuta królestwa polskiego r. 1563 w Krakowie po łacinie, które r. 1570 na polskie przełożył. Pisał prócz tego po łacinie kronikę polską, r 1571 w Bazylei drukowaną i księgi o wierze. Z Katarzyną Drohojewską zostawił trzy córki i dwóch synów.

85.

Zyczliwy y uprzeymy sluga y przyiaciel Sta. Reszka, z listu pisanego z Rzymu dnia 15. grudnia r. 1579 do Stan. Fogelwederą.

Stanisław Reszka (Rescius) urodzony z stanu miejskiego w Poznaniu, pierwotnie był nauczycielem akademii krakowskiej, powołany potem od kardynała Hozyusza, jezdził z nim na sobor trydencki i do Rzymu. Henryk Walezy król polski powołał go na sekretarza do dworu swego, papież Sixtus V. mianował go referendarzem obojej pieczęci apostolskiej. Król Stefan powierzył mu wychowanie synowca swego Andrzeja, a król Zygmunt III. dla ważnych zasług do kanonii warmińskiej przydał mu dziekanię warszawską i opactwo andrzejowskie i w poczet szlachty go policzył. W sprawowaniu różnych poselstw znaczną część życia strawił, jakoto: do Francyi, do rzeczypospolitej weneckiej, do papieżów Grzegorza XIII. Syxta V. Klemensa VIII. do Ferdynanda księcia Hetruryi i Ferrary, wreście dla odzyskania spuścizny po zmarłej królowej Bonie do Neapolu, gdzie też 3. kwietnia 1603 życia dokonał. Był pełen wiadomości, obfity w wymowie, w pismach dokładny, w radzie na wszystko baczny i skory. Naukę swą wieloma dziełami teologicznemi i politycznemi wydanemi dał poznać. Obcy i krajowi pisarze, mianowicie Baronius, Lipsius, Petrycy naukę i cnotę jego wysoko wynoszą.

86.

Paternitatis tuae amicus et servitor M. Simon Bircouius mp. (W. ojca przyjaciel i sługa M. Szymon Birkowski r. w.) z listu pisanego z Zamościa dnia 10. sierpnia 1599 do O. Jacka przeora Dominikanów we Lwowie.

Szymon Birkowski brat sławnego kaznodziei Fabiana, filozofii i medycyny doktor, profesor i kilka razy rektor w akademii zamojskiej. Będąc małolotniego Tomasza Zamojskiego nauczycielem, zostawał później u niego jako lekarz nadworny. Umarł w dworze Gorajskim dnia 14. stycznia 1626. Posiadając gruntowną naukę pisał poemata łacińskie i greckie. Przełożył oraz z greckiego na łacińskie Dyjonizego z Halikarnasu: De collocatione verborum, Zamoscii 1602.

87.

Jdem qui supra testo manu propria (Powyższy zaświadcza ręką własną.) Podpis Melchiora z Moscisk z dokumentu wydanego r. 1560.

Melchior z Moscisk (Moscicki) urodził się z ubogich mieszczańskich rodziców w miasteczku Mosciskach; po skończonych szkołach w akademii krakowskiej wstąpił do zakonu kaznodziejskiego, wysłany na nauki do Włoch został tamże magistrem teologii. Jeszcze za Zygmunta Augusta był spowiednikiem, żarliwym pogromcą kacerzów i ostatnim w Polsce inkwizytorem, sprawował oraz kilkakrotnie urząd prowincyjała polskiego zakonu Dominikanów, którego był istotnym zaszczytem. Cenił go dla wymowy Hozyusz i papieżowi Grzegorzowi XIII. zalecił. Szczególniej słynął wymową kaznodziejską, miewając ciągle przez 16 sejmów kazania. Współczesni przyznają mu iż wymowa kaznodziejska nowej w jego ustach nabierała mocy, którą umysłami słuchaczów władał, do serca przenikał i najtwardsze dusze miękczył. Wzgardziwszy ofiarowanemi biskupstwami kamienieckiem i przemyskiem a nawet arcybiskupstwem lwowskiem, umarł w Krakowie dnia 19. maja 1591. Tak wielką posiadał powagę, iż samemu królowi Augustowi chcącemu podpisać wolność drukowania jakiegoś kacerskiego pisma, pióro z ręki wytrącił. Ob. J. M. Ossolińskiego: Wiadomości historyczno - krytyczne do dziejów literatury polskiej, w Krakowie 1819. Tom I. str. 115 - 120.

88.

Sluga Paweł Stępowski z listu pisanego do króla Zygmunta Augusta z Neapolu r. 1563.

Paweł Stempowski herbu Junosza z młodości ćwiczył się w mowie greckiej w Grecyi samej i Konstantynopolu, udał się potem na naukę prawa do Włoch z tamtąd do Paryża Zostawszy doktorem prawa, nabywszy oraz doskonałą znajomość języków obcych, wrócił do Polski, gdzie będąc najprzód wojskim płockim, potem na godność sekretarza królewskiego wyniesiony. Posłany był do Neapolu dla odzyskania księstwa Barskiego i Rossanu oraz summ wielkich po zmarłej królowej Bonie. Pisał

ten sławny polityk w greckiej i łacińskiej literaturze biegły, księgę o rzeczypospolitej, którą królowi Zygmuntowi Augustowi przypisał, oraz mowy polskie, łacińskie i greckie, także poemata, w których (jak Starowolski świadczy) wielkie miał upodobanie. Po śmierci króla Zygmunta Augusta spędził resztę życia wśród nauk i przyjaciół w domu, gdzie umarł r. 1584.

89.

Stanisław Clodziński, z listu pisanego z Neapolu r.1578 do St. Fogelwedera.

Stanisław Kłodziński kantor krakowski sekretarz król. r. 1569 po śmierci Stępowskiego sekr. posłany dla odzyskania księstwa Barskiego i Rossanu, oraz summ wielkich po królowej Bonie do Neapolu, gdzie r. 1579 pojął za żonę Juliję margrabinę de Lauro synowicę księcia Montis Leonis z domu Pignatellów, przez co się z najznaczniejszemi familijami włoskiemi spokrewnił. Ob. Bart. Paprockiego: Herby rycerstwa polskiego, w Krakowie 1584 K. Niesiecki: Korona polska. Lwów 1738. Tom II. str. 532, zwie go mylnie Kłodnickim; a Przyjaciel ludu Rok V. 1839. Nr. 39. str. 312 Chłodzińskim.

TABLICA VIII.

90.

Subditus princeps Albertus senior Dei gratia Marchie Brandenburgen: in Prussia Dux manu propria (Poddany książe Albert starszy, z bożej łaski margrabstwa brandeburskiego w Prusiech naczelnik ręką własną.) Z listu pisanego z Królewca dnia 8. maja 1564 do króla Zygmunta Augusta.

Albert książe brandeburski, mistrz wielki krzyżaków w Prusiech, a potym książe pruski; urodził się r. 1490 z ojca Fryderyka margrabiego brandeburskiego i matki Zofii córki Każmirza IV. króla polskiego. Obrany mistrzem niechciał z razu oddawać powinnego hołdu królowi Zygmuntowi I. wsparty posiłkami niemieckiemi najechał Zmudz po nieprzyjacielsku i wiele miast w pomorskiej ziemi opanował; jednakże znacznie przez Polaków porażony, zmuszony był błagać o pokój. R 1525 nadał Zygmunt I. w Krakowie księstwo Prus wschodnich w dziedzitwo jemu i potomkom jego męzkim jako lenność rzeczypospolitej. Wkrótce chwycił się Albert nowej sekty luterskiej, zruciwszy habit zakonny. Pisał po niemiecku księgi o postępkach i sprawach wojennych, które kazawszy przez Macieja z Strubicz Infiantczyka po polsku przełożyć, królowi Zygmuntowi Augustowi poświęcił. Umarł r. 1568. Z powtórnej swej żony Anny księżniczki brunswickiej zostawił syna Albrechta II. Ob. Nowy dykcyjonarz historyczny, w Warszawie r. 1783 Tom I. Częsć I str. 79.

91.

Gothardus Kettler. Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75.

Gottard Kettler ostatni mistrz kawalerów mieczowych inflantskich. Nie będąc w stanie oprzeć się Moskwie i Szwedom, oddał się r. 1559 wraz ze stanami księstwa w Wilnie pod hołd Zygmuntowi Augustowi królowi polskiemu, od którego w lennictwie dla siebie i potomków swych męzkich księstwo Kurlandyi i Semigalii otrzymał. Panował w Kurlandyi lat 28 i zostawił dwóch synów Fryderyka i Wilhelma i córkę Annę.

92.

Samuel Zbororowski ze Zborowa ręką własną, z listu potocznego do matki swej Anny z Sieniawy Jordanowej, pisanego z Złoczowa dnia 14. września r. 1573.

Samuel Zborowski herbu Jastrzębiec, szósty syn Marcina kasztelana krakowskiego, był rotmistrzem królewskim; gdy r. 1574 podczas igrzysk w Krakowie między nim a Janem Tęczyńskim kasztelanem wojnickim przyszło do zwady, zabił niebacznie Andrzeja Wapowskiego kasztelana przemyskiego. Wywołany na zawsze z kraju, bawił najprzód na dworze Stefana Batorego w ówczas księcia siedmiogrodzkiego, potem dowodził na Ukrainie Kozakami niżowemi. Wróciwszy nazad do ojczyzny został r. 1584 we wsi Pieczma koło Proszowic od Jana Zamojskiego pojmany i dnia 16. maja w czasie niebytności królewskiej na zamku krakowskim ścięty. Śmierć Zborowskiego była przyczyną długich zamieszek i niezgód w koronie. Z Zofiją Jordanową zostawił dwóch synów i dwie córki.

93.

Idem qui supra manu sua (Powyższy ręką własną.) Podpis Mikołaja Herburta z Fulsztyna z nadania wydanego na zamku niższym lwowskim r. 1581 Marcinowi Kunickiemu.

Mikołaj Herburt z Fulsztyna najprzód podkomorzy halicki, był potem kasztelanem przemyskim, starostą przemyskim, a nakoniec wojewodą ruskim, mąż rycerski. R. 1587 podczas bezkrólewia dano mu 2000 jazdy na obronę granic ruskich. Z Mikołajem Mieleckim wojewodą podolskim Bogdana wprowadzał na hospodarstwo wołoskie; nieraz mężnie z Wołochami Turkami i Tatarami walczył. Będąc starostą lwowskim polecono mu rozdzielenie pustych pól województwie ruskim na dobrze zasłużonych,

94.

Constantin Ostroski Woiewoda Kijowski Marszałek Wołyński Ręką swą. Ob. Oleszczyńskiego: Rozmaitości polskie nr. 75.

Konstantyn II. (Bazyli) książe Ostrogski, syn Konstantyna I. Iwanowicza hetmana w. księstwa litewskiego i Tatianny (Anastazyi) księżny Olelkowiczowny. Dzielnie gromił zagony tatarskie r. 1575 u Sieniawy, r. 1577 u Zasławia i Dubna a r. 1578 pod Ostrogiem. Pomagał królowi Stefanowi Batoremu w wyprawie moskiewskiej, gdzie się r. 1579 sławnie pod Sokołem, Czernihowem i Starodubem oznaczył Lubiał nauki i trzymał przy sobie wiele uczonych ludzi, pomiędzy któremi był i ów sławny Melecyusz Smotrzycki. Nakładem tego to księcia wyszła w drukarni ostrogskiej tak zwana ruska Ostrogska biblija i wiele innych dzieł. Umarł w zgrzybiałym wieku, bo blisko 100 letni r. 1600. Niesiecki atoli naznacza mu dzień śmierci 11. marca r. 1608. Miał za żonę Zofiję Tarnowską, z którą zostawił trzech synów i dwie córki. Ob. Genealogia książąt Ostrogskich w dziele Ign. Stebelskiego: Dwa wielkie światła na horyzoncie połockim. W Wilnie r. 1783. Tom III. str 111 — 117.

95.

Podpis ruski *Konstantyna Ostrogskiego* wojewody kijowskiego, marszałka ziemi wołyńskiej i starosty włodzimirskiego z dokumentu wydanego r. 1596.

96.

Stanislaus de Orzechowicze Notarius terrestris manu propria, z dokumentu wydanego w Przemyślu r. 1536.

Stanisław Orzechowski herbu Oksza, pisarz ziemski przemyski miał za sobą Jadwigę Baraniecką i był ojcem sławnego kanonika i pisarza Stanisława Orzechowskiego. Żył w pierwszej połowie wieku XVI.

97.

Hieronymus Solikowski manu p. z listu pisanego z Rzymu dnia 26. września 1598 do Tomasza Pirawskiego.

Hieronim Solikowski herbu Bończa, syn Zygmunta Solikowskiego, brata owego sławnego Jana Dym. Solikowskiego arcybiskupa lwowskiego, był archidyjakonem lwowskim i opatem wąchockim; kosztem kardynała Jerzego Radziwiłła wyjechał na nauki do Rzymu, posłował potem wraz z Piotrem Zyzyńskim do Francyi.

98.

Jeremi Wojewoda, podpis ruski Jeremiasza Mohiły wojewody wołoskiego z listu ruskiego pisanego r. 1594.

Jeremi Mohiła synJana sławnego wWęgrzech wojownika po Zygmuncie Batorym w r. 1594 został wojewodą wołoskim; sprzyjając szczególniej Polakom, nikomu innemu tylko Polakowi władzy nad wojskiem swym nie powierzał, otrzymał r. 1593 indygienat polski. R. 1599 ustąpił z województwa Michałowi hospodarowi, jednakże znowu później był przywrócony. Umarł r. 1608 mając za żonę Elżbietę Ciamartownę, z którą zostawił synów: Konstantego, Alexandra i Bogdana i cztery córek: Reginę, Maryją, Katarzynę i Annę, które wszystkie w Polsce za mąż poszły.

99.

Elisaweta Mohiłyna z łaski bożej Hospodaryna Mołdaws. Podpis ruski z dokumentu którym kościołowi ruskiemu Zaśnięciu Maryi panny we Lwowie 600 złp. zapisuje.

Elżbieta Mohilina z domu Ciamartowna córka senatorska z ziemi siedmiogrodzkiej żona Hieronima Mohiły hospodara wołoskiego, z końcem XVI. wieku przeniosła się r. 1593 wraz z mężem który indygienat otrzymał, do Polski.

100.

Albertus Episcopus Massan Nuntius Apostolicus, podpis Alberta Bologneti z przywileju wydanego w Krakowie dnia 29. lipca r. 1583.

Albert Bologneti biskup massański, był w Polsce za króla Stefana r. 1583 nuncyjuszem apostolskim od papieża Grzegorza XIII. On to poświęcał księcia Jerzego Radziwiłła na biskupstwo wileńskie; później został kardynałem; mowa jego miana na sejmie warszawskim dnia 12. lutego r. 1585 wyszła r. 1632 w Zamościu w zbiorze pism politycznych Melchiora Stefanidesa.

101.

Ad Inseruiendum paratissimus Henricus Cardinalis Caetanus. (Do usług gotowy Henryk kardynał Kajetano.) Z listu pisanego z Krakowa dnia 13. grudnia 1596 do Jana Dymitra Solikowskiego.

Henryk Caetano czyli Gaetano kardynał był w r. 1596 od papieża Klemensa VIII do króla polskiego Zygmunta III. wysłany, aby nakłonić króla i rzeczpospolitą do związku z cesarzem niemieckim przeciw Turkom, jako powszechnym chrześcijaństwa nieprzyjacielom. Poselstwo to, które jednakowoż żadnego skutku niemiało, opisał sekretarz pomienionego kardynała Gio. Paulo Mucante; na polskie przełożył go i ogłosił J. U. Niemcewicz.

102.

Studiosissimus amicus Germanicus Episcopus Sti. Seueri. Podpis Germanika Malaspina z listu pisanego z Warszawy dnia 22. lutego r. 1598 do Wawrzyńca Goślickiego biskupa przemyskiego.

Germanik Malaspina margrabia i biskup sprawował w Polsce przy królu Zygmuncie III. urząd nuncyjusza od papieża Klemensa VIII Jego mowa łacińska o lidze r. 1596 na sejmie warszawskim podana, na polski język przez Jana Januszewskiego przełożona, wyszła r. 1596 w Krakowie.

[illegible] z wychowańców Mistrzów Krzyżackich, [illegible] [illegible] przyjęła też wiarę katolicką i [illegible] [illegible] Chodkiewicza, a potem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

99.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Niedźwiedź Tarnowski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius XIII [illegible] [illegible] r. 1582 [illegible] [illegible] [illegible]

1600.

[illegible] Marszałek Wielki Koronny [illegible] [illegible] [illegible] Gołąbek [illegible] [illegible] 10. Marca 1603.

Albert [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius XIII. [illegible] [illegible] 1582 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

1601.

[illegible] Franciszek [illegible] [illegible] Kardynał [illegible] dnia 12 grudnia 1598 [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

1602.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1580 [illegible]

Germanik [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] r. 1594 [illegible] [illegible] 1596 w Krakowie.

92.

[illegible] Ostrogski Wasilego Kniazia Konstantego [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] r. 1568. [illegible] r. 1603 [illegible] [illegible] 111 — 117.

93.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] r. 1586.

94.

[illegible] [illegible] [illegible] r. 1592. [illegible] [illegible] [illegible]

95.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do Francyi.

96.

[illegible] [illegible] [illegible] r. 1582. [illegible] [illegible] w r. 1591 [illegible] [illegible] r. 1583 [illegible] [illegible] 1598

TABLICA IX.

103.

Joannes Przerempski R. P. Viccecancell. scripsit, z przywileju króla Zygmunta Augusta wydanego r. 1554.

Jan Przerębski z Przeręba herbu Nowina, urodził się r. 1519 z ojca Jana kasztelana sieradzkiego; młodość swą przepędził pod okiem sławnego Samuela Maciejowskiego, który Przerębskiego do stanu duchownego sposobił. Będąc kanonikim krakowskim r 1550 podkanclerstwo koronne a w r 1558 biskupstwo chełmskie otrzymał, z którego r. 1559 na arcybiskupstwo gnieźnieńskie postąpił. Mąż ten znakomitych przymiotów i niepospolitej nauki, chwalony od wszystkich owoczesnych pisarzy a mianowicie od Hozyusza, różne odbywał poselstwa od króla Zygmunta Augusta, jakoto: do Wiednia po Katarzynę Austryjaczkę, do Ferdynanda cesarza i do Rzymu. Gorliwy o wiarę katolicką zapozwał przed sąd swój Mikołaja Oleśnickiego, który się chwycił nowego wyznania. Wspierał uczonych i dla uczącej się młodzieży szkołę w Skierniewicach otworzył. Był jednym z tych, którzy uświetnili pamiętne z wielkich ludzi i świetnych wypadków panowanie Zygmunta Augusta Umarł Przerębski w Łowiczu d. 11 stycznia r. 1562; życie jego opisał Mikołaj Bużeński w dziełach wydanych przez Mizlera.

104.

Pe: Tylicki Episcopus Var: R. P. Vicecancell. z dokumentu króla Zygmunta III. wydanego r. 1600.

Piotr Tylicki herbu Lubicz, urodził się w Kowalu roku 1543 z ojca Jędrzeja i matki Jadwigi Bielskiej. Nauki swoje odbywał w akademii krakowskiej, później zaś kształcił się pod okiem kanclerzy Piotra Wolskiego i Jana Zamojskiego. Przy dworze króla Stefana pełnił urząd sekretarza większego. Zdatność i usilność zjednały mu szczególne względy króla Zygmunta III. w których skutku czterma kanoniami go obdarzył, referendarzem koronnym uczynił i jadąc do Szwecyi do rady i pióra z sobą wezwał. Otrzymawszy biskupstwo chełmińskie, r. 1598 zarazem i podkanclerstwa koronnego dostąpił; wdzięczny Zamojskiemu mimo rozkazu króla wachał się przyłożyć pieczęć na przywilej, którym Zygmunt III. Myszkowskiego marszałkiem wielkim koronnym mianował, ponieważ się Zamojski o toż miejsce ubiegał. R. 1599 postąpił na biskupstwo warmińskie, r. 1603 na kujawskie a w r. 1608 na krakowskie. Umarł dnia 13 lipca 1616. Był to mąż, jak powiada Krasicki, czasów swoich w radzie koronnej z najpierwszych, biskup przykładny, obyczajów nienagannych i wymowy wielkiej. Jednakże pisarze rówwnocześni zarzucają mu chciwość i wywyższenia się żądzę; mimo tego od obcych a mianowicie od papieża Klemensa VII. wielce był poważany.

105.

Mathias Episcopus Praemisliensis, podpis Macieja Pstrokońskiego, z dokumentu wydanego w Brzozowie r. 1602.

Piotr Pstrokoński z Bużenina herbu Róża czyli Poraj, urodził się r. 1553 w Sieradzkiem z ojca Zbigniewa i matki Barbary z Gajewnik Pierwsze nauk początki brał najprzód w Widawie a potem w Sieradzu, w wyższych zaś umiejętnościach jako to: filozofij, teologij, tudzież w języku greckim kształcił się w akademii krakowskiej. Przy Sierakowskim wojewodzie łęczyckim do spraw rządowych się sposobił; z wnukami jego wysłany do Niemiec, tam się i mowy niemieckiej nauczył, która mu wiele do wykierowania się u dworu pomogła. Za powrotem obrawszy sobie stan duchowny, od Karnkowskiego wtedy jeszcze biskupa kujawskiego, dla wydoskonalenia się w naukach jego stanowi przydatnych był wyprawiony do Rzymu. Odwołanego poźniej Karnkowski już prymas jako kanonika gnieźnieńskigo i proboszcza łowickiego do rady swej przybrał. Za namową Pstrokońskiego odstąpił prymas za czasow króla Stefana stronnictwa Zborowskich, a poźniej skłonił się do partyj Zygmunta III. Jako sekretarz królewski przydany był za towarzysza i radzcę sprawującym poselstwo biskupom Rozrażewskiemu kujawskiemu do cesarza, potem Maciejowskiemu do Syxta V. papieża, przyczem dał poznać jak zręcznie sprawy publiczne kierować umiał. Z regenta kancellaryj koronnej wyniesiony na referendarza koronnego i dziekana warszawskiego, służył czynnie królowi w podróży do Szwecyj. W nagrodę owych zasług r. 1601 biskupstwo przemyskie a r. 1603 podkanclerstwo koronne otrzymał, z którego r. 1605 na kanclerstwo wielkie koronne postąpił. Wyniesiony r. 1608 na biskupstwo kujawskie, umarł w Raciążu dnia 29 czerwca r. 1609. Mąż ten nieskażonych obyczajów, wiernie do króla przywiązany, czego dał dowody w rokoszu Zebrzydowskiego podniecając w szeregach królewskich zapał rycerski na placu bitwy guzowskiej, szczególniej dla swego rozsądku i powagi był cenionym; zdawało się nawet iż on jeden z senatorów umysłem króla władać potrafił. Życie tego biskupa opisał nam wymownie w języku łacińskim Stanisław Łubieński.

106.

Felix Kriski in Drobna Cancell. Regni mp. z dokumentu króla Zygmunta III.

Felix Kryski z Drobny herbu Prawdzicz, syn Stanisława wojewody mazowieckiego i Małgorzaty Uchańskiej wojewodzianki płockiej, był mężem wielkiej cnoty, nauki i wymowy. R. 1603 obrany marszałkiem izby poselskiej, r. 1607 zaś na sejmie komisarzem do uspokojenia rokoszanów, starał się godzić swobody narodu z prawami

tronu. Jeździł także z poselstwem dla sprowadzenia do Polski królowej Konstancyj. Będąc referendarzem koronnym, po zgonie Stanisława Mińskiego mianowany podkanclerzem a w r. 1613 mimo zabiegów królowej dla Henryka Firleja kanclerzem wielkim koronnym, przyczem także starostwa: przedzieckie, kowelskie, krzywińskie trzymał. Dla cnót swych, bo tylko dobro ojczyzny miał na celu, kochany równie od nieprzyjaciół jako i przyjaciół dworu, pełen wielu wiadomości, biegły w łacińskim i greckim języku, wielbiony był od uczonych których rad wspierał. Obdarzony nader gładką i wzorową wymową, nazwany był Demostenesem polskim. Kryskiego trzymają za autora dzieła: Philopolites r. 1588 w Krakowie wydanego. Umarł Kryski w Warszawie dnia 10 lutego r. 1618 w 55 roku życia; miał za sobą Zofią z Lubienia z której dwóch synów zostawił.

107.

Henricus Firlej de Dąbrowicza Vice Cancell. Regn. z przywileju króla Zygmunta III. wydanego w Warszawie r. 1617.

Henryk Firlej z Dąbrowicy herbu Lewart, syn Jana podskarbiego koronnego i Giertrudy Opalińskiej, nauki wzięte w kraju ojczystym w obcych doskonalił. Polecony do dworu Zygmunta III. uczył się być użytecznym ojczyźnie. Mianowany na urząd sekretarza królewskiego, wielkich względów królowej Konstancyj doznawał, która go do ważnych czynności w kraju i zagranicą używała. Zostawszy księdzem, przy kanonij krakowskiej opactwo tynieckie bogate mimo przeszkody zawistnych otrzymał; był oraz referendarzem koronnym w kancelaryj królewskiej a od r. 1613 podkanclerzem koronnym. Władysław IV. oddał mu r. 1633 biskupstwo przemyskie. Umarł r. 1636, właśnie gdy biskupstwo poznańskie na które był posunięty, miał obejmować.

108.

Stanislaus Łubieński ms. z dokumentu wydanego w Warszawie r. 1616.

Stanisław Łubieński z Łubny herbu Pomian, urodzony r. 1577 z ojca Swiętosława i Barbary Zapolskiej, wziąwszy pierwsze początki nauk w Kaliszu, biegu ich w akademii krakowskiej r. 1598 dokończył, gdzie stopniem mistrza obojga prawa był zaszczycony. Z woli rodziców potem przez 4 lat w palestrze łęczyckiej na praktycznem ćwiczeniu się w sądownictwie przepędził. Wuj jego Pstrokoński podkanclerz, postrzegłszy w nim naukę i zdolność, wziął go do siebie ku pomocy w zatrudnieniach urzędu swego, uczynił go sekretarzem kancelaryj; towarzyszył Łubieński Pstrokońskiemu w czasie podróży króla Zygmunta III. do Szwecyj. Później dla nabycia wiadomości potrzebnych stanowi duchownemu, który przedsiewziął, wyjechał najprzód do Padwy a stąd do Rzymu, gdzie r. 1603 na kapłana się wyświęcił. Po śmierci wuja otrzymał od arcybiskupa Wawrzyńca Gembickiego kanonię gnieźnieńską. Piotr Tylicki biskup krakowski widząc zdolności Łubieńskiego, wyprosił go u prymasa i wziąwszy do boku swego za poradnika, mianował kanonikiem krakowskim. Król Zygmunt chcąc lepiej wynadgrodzić zasługi i prace Łubieńskiego, nadał mu r. 1606 bogate opactwo tynieckie a r. 1624 podkanclerstwo koronne i biskupstwo łuckie, z którego r. 1627 na kujawskie przeniesiony. Mąż ten prawdziwa ozdoba za czasów Zygmunta III. celował niezrównanemi swemi cnotami obywatelskiemi, zapobiegając strasznemu w kraju zamieszaniu, znaczną summę pieniędzy rzeczypospolitej ofiarował. Niezmordowany w pracach literackich, uporządkował akta królewskie na zamku krakowskim i w wielu ważnych dziełach nieśmiertelnych sobie pomnik wystawił. Pisma jego historyczne, pomiędzy któremi szczególniej opis podróży Zygmunta III. do Szwecyj i rokoszu Zebrzydowskiego celuje, w języku łacińskim wyszły r. 1643 w 2 tomach w Antwerpij pod tytułem: Stanislai Łubieński opera posthuma historica. Uczony Łubieński dobrych i skromnych obyczajów, zdawał się te cnoty przelewać wpisma swoje; umarł w Warszawie d. 16 kwietnia r. 1640.

109.

Jac. Zadzik Episcopus Culm: et Pom. Reg. Cancellarius, z przywileju ruskiego króla Zygmunta III.

Jakób Zadzik herbu Korab, urodzony w Sieradzkiem z ojca Jana i matki Jadwigi Borsowny r. 1582 pierwsze kształcenie swe powziął na dworze króla Zygmunta III. pod okiem Boboli podkomorzego koronnego. Po odbyciu wyższych nauk za granicą, wróciwszy do ojczyzny, piastował najprzód urząd sekretarza koronnego; w r. 1624 z proboszcza krakowskiego wyniesiony na biskupstwo chełmińskie. Niepospolitą zdatnością swoją i dobremi przymiotami swemi tak się zalecił, że mu Zygmunt III. r. 1626 dokończenie układów pokoju z Szwecyją a w r. 1627 kanclerstwo wielkie koronne powierzył. Król Władysław IV. szacując wysokie cnoty Zadzika, oddał mu biskupstwo krakowskie. Dzielił Zadzik jako nieodstępny towarzysz króla przygody obozowe pod Smoleńskiem i w r. 1634 wyznaczony do układu miru z Moskwą, zawarcie onegoż przywiódł do skutku. Mąż ten biegły w traktowaniu spraw publicznych, zasłużył się wiele kościołowi i krajowi. Cnota i prawda wszystkie urzędowania jego czyny odznaczała. Całe swe dochody dzielił na wsparcie nauk, cierpiącej ludzkości i dla rzeczypospolitej. Widząc skarb publiczny wyniszczony wojnami, z własnego majątku wypłacił żołd zaległy wojsku. Umarł w Bodzęcinie d. 17 marca r. 1642, pochowany w Krakowie. Życie tego sławnego pasterza opisał S. Starowolski r. 1644.

110.

T. Zamoiski, z dokumentu wydanego w Rawie r. 1634.

Tomasz Zamojski na Zamościu, hrabia na Tarnowie herbu Jelita, syn Jana kanclerza, urodzony r. 1595 z Zofii Tarnowskiej, w młodości cwiczył się w zamojskiej akademii pod sławnemi nauczycielami: Szymonowiczem, Ursynem

Birkowskim, i Burskim, potem wysłany za granicę mianowicie do Włoch na nauki, wielki w nich postęp uczynił. W dwudziestym roku posłując na sejm z województwa bełskiego dał poznać wymowę i przenikliwość swoją, tak iż go król Zygmunt III. r. 1617 w dwudziestym trzecim roku woiewodą podolskim mianował. R. 1618 postąpił na województwo kijowskie. Poświęcając się na usługi i obronę rzeczypospolitej, pod dowództwem Żółkiewskiego mężnie pod Oryninem napady dziesięć razy silniejszych Tatarów wstrzymywał a nawet mimo woli hetmana na niebezpieczeństwo się narażał, poźniej odznaczał się pod Kurtkowem, Stanisławowem, Szarogrodem, Chocimem przeciw Tatarom, Turkom, Kozakom i w Prusiech przeciwko Gustawowi. R. 1620 oddając po nieszczęśliwym zgonie Żołkiewskiego buławę i pieczęć królowi w obec senatu, niechciał ofiarowanego sobie hetmaństwa przyjąć. R 1626 do rokowania ze Szwedami względem zawieszenia broni wyznaczony, pomnożył już nabytą zaletę wielkiej swej zdatności; dla tego też oddał mu Zygmunt III. pieczęć mniejszą oraz i starostwa sokalskie, knyszyńskie, rabsztyńskie, nowotarskie i generalne krakowskie. R. 1635 od króla Władysława IV. kanclerzem wielkim kor. mianowany, umarł d. 8 Stycznia r. 1638. Mąż ten prawy i światły siły swe i majątek krajowi poświęcił. Sam z upodobaniem naukom się oddając, zachęcał młodzież i ludzi uczonych wspierał. Biegłym był w lingwistyce gdyż 7 językami mówił, pomiędzy temi tureckim i arabskim; miał za żonę Katarzynę księżniczkę Ostrogską wojewodziankę wołyńską, z którą zostawił syna Jana i córki Gryzeldę Konstancyją i Joannę Barbarę. Tomasz Zamojski jest założycielem pierwszym miasteczka Tomaszowa.

111.

Petrus Gembicki Episcopus Praem. Cancell. z nadania pisanego w Przemyślu r. 1640.

Piotr Gębicki herbu Nałęcz, urodził się r. 1584 z ojca Jana podczaszego i matki Katarzyny Cieleckiej, w młodości we włoskich akademiach, a szczególniej w Rzymie umysł naukami wykształcił. Po powrocie do ojczyzny wsparty opieką stryja prymasa, zaraz na wysokie stopnie kościelne się podniósł. Będąc kanonikiem gnieźnieńskim i krakowskim, miał zarazem urząd sekretarza królewskiego mniejszego; później otrzymawszy godność rządcy kancelaryj nadwornej, towarzyszył Zygmuntowi III. w wyprawie pod Smoleńskiem. Władysław IV. wstąpiwszy na tron nadał mu sekretarstwo większe koronne i za posła do cesarza Ferdynanda II. użył. Rzeczpospolita w nadgrodę za poniesione trudy i starania oddała mu r. 1635 pieczęć mniejszą a w r. 1638 i kanclerstwo wielkie koronne. R. 1636 zaszczycony biskupstwem przemyskim w r. 1642 na krakowskie postąpił. Pełniąc gorliwie obowiązki pasterza i senatora w czasach nieszczęśliwego panowania Jana Kazimierza, ile możności nad uspokojeniem ojczyzny pracował. Podczas niebytności królewskiej w Krakowie, wysłanem wojskiem własnego zaciągu uśmierzył szkodliwy bunt Kostki Napierskiego w Podgórzu karpackiem, pojmawszy samego naczelnika. Dla poskromienia rozhukanego kozactwa w potrzebie ściśnionej od nieprzyjacioł ojczyzny, swoim kosztem raz 200 piechoty i pułk husarzy okrył i żywił, drugi raz 500 piechoty 200 jazdy pancernej i 2 chorągwie lekkiej przystawił. O ładnej wymowie Gębickiego świadczą 2 synody przez niego złożone i do druku podane, oraz mowa łacińska, którą powitał króla Władysława IV. przy wjeździe na koronacyją w Krakowie r. 1633 wydana. Gospodarny i rządny miał wielki majątek i srebra niezmiernej wartości. Pomnikiem pobożności jego jest srebrna trumna w Krakowie dla kości S. Stanisława sprawiona. Umarł Gębicki dnia 12 października r. 1657 w Ratysbonie, odkazawszy ostatnią swą wolą 200,000 złp. na posagi panien, na wychowanie młodzieży i na wsparcie niedołężnych kapłanów.

112.

Andreas de Leszno Ep. Culm. et Srm. Cancell. podpis Andrzeja Leszczyńskiego z dyplomatu króla Jana Kazimierza wydanego w Warszawie r. 1651.

Jędrzej z Leszna Leszczyński herbu Wieniawa, urodzony z ojca Wacława kanclerza koronnego i matki Anny Rozrażewskiej, obrawszy sobie stan duchowny, najprzód godność kanonika krakowskiego, proboszcza łęczyckiego potym opata przemęckiego odebrał. Król Władysław IV. widząc w nim wielkie przymioty, ogłosił go r 1640 biskupem inflantskim a w r. 1641 kamienieckim, przyczem mu także nadał urząd podkanclerza koronnego. R. 1647 posunięty na biskupstwo chełmińskie Jan Kazimierz poważając zasługi Leszczyńskiego, oddał mu r. 1650 pieczęć większą, a w r 1652 arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Po tych to stopniach na godność prymasowską wyniesiony, w nieszczęśliwych dla Polski okolicznościach dzielił wszystkie przygody z królem, towarzysząc mu w wyprawach na Kozaki i napominając wszystkich do zgody i wspólnego oparcia się nieprzyjacielowi. Niepomogły nic rady Leszczyńskiego, burza wojenna rozlała się na całą Polskę, którą Szwedzi opanowali. Ustąpił nieugiętego umysłu prymas do Szlązka, gdzie prawie przez dwa lata w Nissie przebywał. Nakoniec zwątlony na siłach wrócił do ojczyzny i w Łowiczu życia dokonał r. 1658. Światły ten mąż, którego także niepospolita wymowa zalecała, wypełnił w urzędzie swoim obowiązki dobrego pasterza i senatora.

113.

Hier. Radzieiowshi S. Ł. z listu pisanego w Warszawie r. 1650 do Czartoryskiego.

Hieronim Radziejowski herbu Junosza, urodził się z ojca Stanisława wojewody łęczyckiego i matki Katarzyny Sobieskiej wojewodzianki lubelskiej. Będąc starostą łomżyńskim marszałkował r. 1645 w izbie poselskiej. R. 1651 otrzymał urząd podkanclerza koronnego, jednakże mając urazę osobistą do króla, uniesiony oraz zemstą z powodu powtórnej swej żony Elżbiety Słuszczanki, knował nieprzyjaźne kroki przeciw ojczyźnie, podburzając listownie Kozaków do powstania. R. 1652 na sejmie o zdradę prze-

konany, od czci i dostojeństw odsądzony, wygnany został z Polski. Tułał się najprzód w Wiedniu, skąd się do Szwecyj udał, namawiając Karola Gustawa do zajęcia tronu polskiego. Naprowadziwszy Szwedów na Polskę, w własnej ojczyźnie r. 1655 szlachtę poznańską i kaliską pod Uściem do poddania się Szwedom skłonił. Chytry Radziejowski po zawarciu pokoju ze Szwedami r. 1662 znowu o powrocie do Polski zamyślał, a napisawszy listy do króla, za przyczynieniem się i intrygami królowej polskiej Maryj Ludowiki przebaczenie uzyskał i uchwałą sejmową nazad przywrócony został. Król Jan Kazimierz nadał mu nawet r. 1666 godność wojewody inflantskiego i w poselstwie do Konstantynopola wysłał, lecz śmierć prędka przerwała żywot tego zdradliwego i w dziejach polskich niegodnem postąpieniem swem pamiętnego męża. Hieronim Radziejowski zostawił z pierwszej swej żony Eufrozyny Eulalij xiężny Wiśniowieckiej z domu Tarnowskiej 2 synów i 2 córki, powtórną zaś żoną jego była Elżbieta Kazanowska z domu Słuszczanka.

114.

Andreas Trzebicki Episcopus Premisl. Vice Cancell. z listu pisanego z Warszawy r. 1658.

Jędrzej Trzebicki herbu Łabędź, syn Marcina kasztelana wieluńskiego, pierwsze nauki pobierał w szkołach kaliskich, potem krakowskich, zkąd dla wydoskonalenia się w naukach duchownemu stanowi potrzebnych do Rzymu pojechał. Wróciwszy do ojczyzny najprzód bawił przy swym krewnym Macieju Łubieńskim arcybiskupie gnieźnieńskim, za którego wstawieniem się 3 kanonie jakoto: płocką, gnieźnieńską, krakowską, oraz urząd regenta kancelaryj przy dworze królewskim otrzymał. R. 1652 mianowany podkanclerzem koronnym, dostał r. 1655 biskupstwo przemyskie i bogate opactwo czerwieńskie, którego nawet gdy mu zań biskupstwo kujawskie dawano, opuścić niechciał; jednakże dopiero r. 1658 biskupstwo krakowskie przyjął. Gorliwy w obowiązkach swoich wiele dobrego krajowi rodzinnemu wyświadczył. R. 1653 posłował do Ratysbony do Ferdynanda cesarza i rzeszy niemieckiej z niemałym pożytkiem ojczyzny, r. 1656 użyty był do zawarcia pokoju z Szwedami w Warszawie; staraniem Trzebickiego było aby pogodzić zwaśnionego króla Jana Kaźmierza z Jerzym Lubomirskim marszałkiem wielkim koronnym i tym sposobem przytłumić trawiący ojczyznę ogień wojny domowej. Szanując pamięć zmarłego króla Jana Kazimierza z wielkim nakładem zwłoki jego z Francyj sprowadził i w kaplicy własnym kosztem na zamku krakowskim wystawionej, pod wspaniałym nagrobkiem pochował. Niemniej pomocnym krajowi okazał się Trzebicki za czasów rządu królów Michała i Jana III. Umiał ojczyźnie w potrzebie i własny poświęcać majątek, jak to udowodnił w wojnie szwedzkiej za Jana Kazimierza, wystawiwszy kilka chorągwi piechoty i jazdy swego zaciągu. Przejęty ludzkością dzielił z ubóstwem swe dochody, mianowicie podczas pomoru w Krakowie kilka tysięcy ludności żywił Oddany pobożności i usługom kapłańskim, niemałą pamiątkę po sobie zostawił w ozdobieniu katedry krakowskiej i sprawieniu srebrnej trumny dla kości S. Stanisława na miejsce dawnej przez Szwedów zagrabionej. Trudnił się także za życia naukami i sam życie Stanisława Łubieńskiego biskupa płockiego opisał i mowy różnych sławnych osób pod tytułem: Manipulus orationum ab eruditis viris Polonae nationis scriptarum w Rzymie r. 1639 wydał. Umarł w Krakowie d. 28 grudnia r. 1679 mając lat 72.

TABLICA X.

115.

Nicolaus Prazmowski Supremus Regni Cancellarius, z dokumentu króla Jana Kaźmierza.

Mikołaj Prażmowski herbu Belina, urodzony z ojca Jędrzeja, kształcił się w Rzymie, skąd wraz z królewiczem Janem Kaźmierzem do Polski powrócił. Jan Kaźmierz osiadłszy na tronie polskim, mając sposobność jeszcze za młodu poznać wielkie zdolności Prażmowskiego oddał mu bogate opactwo sieciechowskie wraz z probostwem krakowskiem i gnieźnieńskiem. R. 1658 z prezydenta trybunału koronnego mianowany kanclerzem wielkim koronnym. W rok potym otrzymał biskupstwo łuckie, z którego r. 1666 na arcybiskupstwo gnieźnieńskie posunięty. Mąż ten wielkich zasług był największą podporą zwątlonego panowania Jana Kaźmierza, którego to króla wspierał zdrowemi swemi radami. Jako towarzysz królewski w wyprawie ukraińskiej jedno grożące nieszczęście przez zawarcie pokoju z Moskwą usunął. Sławna ugoda oliwska ze Szwedami również jego jest dziełem. Ratował ile możności chylącą się do upadku Polskę, nietylko w nieszczęśliwych czasach Jana Kaźmierza ale i Michała, tłumiąc ile możności szkodliwą wojnę domową. Zasługi nieoszacowane tego sławnego męża wzbudziły zawiść w niektórych wichrzycielach. Umarł Prażmowski w Jazdowie d 15 kwietnia r. 1673 mając lat 56.

116.

Joannes St. Wydzga Episcopus Varmiensis Regni Procancellarius, z dokumentu wydanego w Krakowie r. 1676.

Jan Stefan Wydzga herbu Jastrzębiec, syn Jana podsędka lwowskiego i Zofij Kiemliczowny, pierwsze swe nauki pobierał w szkołach lwowskich, dla wydoskonalenia się pojechał potem zagranicę, gdzie się w Belgij, Francyj, Hiszpanij, Włoszech w wiadomościach do stanu duchownego potrzebnych wydoskonalił i w Rzymie stopień doktora teologij otrzymał. Po powrocie do ojczyzny odbywał urząd kanonika przy katedrze lwowskiej. Upodo-

bał go sobie dla pięknej wymowy Alexander Trzebiński biskup przemyski i polecił królowi Władysławowi IV. na którego dworze równie jak poźniej i przy Janie Kaźmierzu, jako kaznodzieja królewski bawił. Mianowany opatem sieciechowskim i kanclerzem królowej Ludwiki, towarzyszył jej do Szlązka r. 1655, kiedy dla okropnych zaburzeń kraj własny opuścić musiała. Wróciwszy nazad został referendarzem koronnym i biskupem łuckim, z którego roku 1660 na warmińską katedrę postąpił. R. 1663 imieniem króla wysłany był jako komisarz do Królewca. Jan III. umiejąc cenić przymioty Wydzgi r 1676 oddał mu najprzód podkanclerstwo; potem kanclerstwo koronne a w r. 1680 arcybiskupstwo gnieźnieńskie, którą to godność piastując umarł r. 1686. Mąż ten uczony, znakomity z swego dowcipu i wieku owoczesnego kaznodzieja sławny, pod 4 królami polskiemi niepospolite dla kraju położył zasługi. Imie jego słynie także w literaturze polskiej, pisał bowiem w języku łacińskim wiersze na pochwałę biskupów warmińskich i dzieje w królestwie od r. 1655 do 1660.

117.

Joannes Wielopolski Supremus Regni Carcellarius, z przywileju krola Jana III. danego r. 1681.

Jan Wielopolski hrabia na Pieskowej skale herbu Starykoń, syn Jana wojewody krakowskiego, najprzód stolnik koronny, generał i starosta krakowski, biecki, doliński, bocheński, nowomiejski, przemykowski, r. 1662 w izbie poselskiej marszałkował R. 1675 na mocy spokrewieństwa z familią Komorowskich wykupił obszerne hrabstwo Żywiec za 600,000 złtp. po Janie Kaźmierzu z rąk różnych właścicieli. R. 1678 z podkanclerza koronnego postąpił na kanclerstwo, którą to godność piastując umarł r. 1687. Jan Wielopolski miał 3 żony: najprzód Angelę Febronią Koniecpolską wojewodziankę bełzką, potem hrabiankę Krystynę Komorowską, nakoniec Maryjannę margrabiankę de Arquian siostrę królowej Maryj Kazimiry; zostawił zaś 4 synów i 2 córki.

118.

Georgius Albrachtus Comes Denhoff Dei et Sanctae Sedis Apostolicae Gratia Episcopus Camenecensis in Podolia, z dokumentu wydanego w Lwowie d. 10 kwietnia r. 1686.

Jerzy Albracht hrabia Denhoff, urodzony z ojca Zygmunta starosty bydgoskiego i matki Teressy Osolińskiej w młodości dla wydoskonalenia się w naukach teologicznych pojechał do Rzymu. W ojczyźnie po powrocie posiadał kanonię chełmińską, poznańską, krakowską, administrując zarazem opactwo witowskie. Będąc przybocznym referendarzem u prymasa Jędrzeja Olszowskiego, kilka razy urząd deputata przy trybunale koronnym sprawował. R. 1685 otrzymał biskupstwo kamienieckie, pełniąc zarazem urząd podkanclerza koronnego, z którego r. 1688 na kanclerstwo wielkie koronne został posunięty. R. 1690 mianowany biskupem przemyskim a w r. 1700 krakowskim. Niesiecki szczególniej go sławi z gładkiej wymowy, nadając mu przydomek Złotoustego polskiego. Będąc jeszcze biskupem przemyskim piękną swą wymową ruskiego władykę Innocentego Winnickiego do przyjęciá unij z kościołem katolickim skłonił. Umarł r. 1702, ogłosiwszy w przódy drukiem niektóre swe mowy i kazania.

119.

Stanisław na Koniecpolu Koniecpolski Wojewoda Sendomierski Hetman Polny Koronny Bus: Bars: Kowel: Starosta. Z listu pisanego w Lwowie d. 9 sierpnia r. 1630 do rajców lwowskich.

Stanisław na Koniecpolu Koniecpolski herbu Pobóg, syn Alexandra wojewody sieradzkiego i Sroczyskiej po odbytych naukach oddany był do dworu, gdzie starostwo wieluńskie pozyskał. Dowcip, piękny kształt ciała, wielki majątek, można rodzina prędko go wzniosły. Poselstwo do Francyj r. 1607 było pierwszym polem wystąpienia na świat i już mu poczytano za zasługę, w nagrodę której podstolim koronnym mianowany został. Pojąwszy za żonę córkę hetmana Żołkiewskiego, wszelkich wypraw teścia swego był uczestnikiem a nawet w r. 1608 buławę mniejszą polną pozyskał. W porazce pod Cecorą, gdzie sam hetman wielki poległ, Koniecpolski broniąc się mężnie wzięty wniewolę i do Tureczyzny odesłany został; tam przez 4 lat w wieży Jedykule w Konstantynopolu zamknięty siedział. Wróciwszy za okupem do ojczyzny, bogate starostwa barskie, buskie, bytomskie, kowelskie, płoskirowskie od króla w nagrodę otrzymał. Jako wojewoda bełski r. 1624 postąpił na hetmaństwo wielkie koronne; wtedy to mszcząc się na Tatarach najezdniczych, zniósł ich najprzód pod Satanowem i Dzwinogrodem a w r. 1626 pod Martynowem, gdzie han Kantemir 300,000 swoich utracił. Wezwany do Prus przeciw Szwedom kilkoma zwycięstwami mianowicie pod Hamersztynem w Pomeranii, gdzie pułki całe nieprzyjacioł w niewolą zabrał i 37 chorągwi zdobył, siłę nieprzyjacielską skruszył i do pokoju przywiódł. Po śmierci Zygmunta III. kilkakroć jeszcze Tatarów gromił, Abbazego Baszę z 100,000 Turków i Tatarów kuszącego się o Kamieniec Podolski poraził. Również szczęśliwie wojował z Kozakami, dla których poskromienia twierdzę Kudak wystawlł. Ostatnie świetne zwycięztwo Koniecpolskiego było r. 1644 pod Ochmatowem nad 40,000 Tatarów. Umarł ten wielki bohater jako kasztelan krakowski w Brodach d. 11 Marca r. 1646. Był to mąż wielkiej odwagi i obyczajów w pożyciu przyjemnych, ale często porywczy, w gniewie zapalczywy a w chwilach dumny i srogi; obwiniają go dzieje o dzikie obchodzenie się Kozactwem, przez co umysły tychże rozjątrzył. W staczaniu bitew był nader ostrożny i przezorny; z przyczyny zająkania się w mowie jego mawiało o nim rycerstwo: nasz pan Stanisław wprzódy pobije niżli wymówi. Pan ten niezmiernych włości na Ukrainie lubiał także nauki, czego dowodem są szkoły przez niego w Brodach założone. Z drugiej swej żony Krystyny Lubomirskiej zostawił syna Alexandra. Trzecią zaś żoną jego była Zofia Opaleńska.

120.

Krzysztoph Radziwił Hetman Polny W. X. L. ręką swą. Ob. J. U. Niemcewicza: Dzieje panowania Zygmunta III. w Warszawie r. 1819 T. III.

Krzysztof Radziwił herbu Trąby, syn Krzysztofa xięcia na Birzach i Dubinkach hetmana wielkiego litewskiego i Katarzyny Tęczyńskiej wojewodzianki krakowskiej, urodził się r. 1585. Pierwsze dowody swego męzstwa dał w wojnie szwedzkiej, gdzie dowodząc pułkami własnego zaciągu, wielką pomocą był Chodkiewiczowi do odnoszonych zwycięztw. W nagrodę tego z polecenia Chodkiewicza otrzymał Radziwił mający w ówczas ledwie lat 18, buławę mniejszą hetmańską litewską od króla Zygmunta III. Gdy Chodkiewicz wojnę chocimską z Turkami prowadził, bronił Krzysztof Inflant i Litwy nawet z wielką szkodą własnych majętności, które Szwedzi złupili. Nieprzestawał Radziwił ojczyźnie wiernie służyć, chociaż go król jako rożnowiercę w mianowaniu na hetmaństwo wielkie litewskie, które mu się po śmierci Chodkiewicza z porządku przynależało, pominął. Miał jednakże tę nagrodę, iż mu stany pochwałę i wdzięczność za obronę Litwy publicznie na sejmie r. 1626 oświadczyły. Po śmierci Zygmunta na zjeździe narodowym w bezkrólewiu marszałka urząd dopełniał. Umiał lepiej nowo obrany Władysław IV. cenić zasługi Krzysztofa, któremu najprzód kasztelanią wileńską a w krótce województwo i hetmaństwo wielkie litewskie r. 1633 oddał. Niemniej chlubnie walczył jeszcze Radziwił w wojnie moskiewskiej, którą zawartym r. 1634 pokojem zakończył. Umarł r. 1640. Mąż był znamienicie światły, opiekun nauk i uczonych, jako zwolennik nauki Kalwina ewanielików żarliwy obrońca, ludzkością swą i przestrzeganiem obywatelskiej równości tyle sobie wszystkich zniewolił, iż zawiśni mu za życia dla różności zdań i wiary, po zejściu straty jego żałowali. Zostawił z swej żony Anny z Ciechanowa Kiszczanki wojewodzianki mścisławskiej córkę i syna Janusza.

121.

Stanisław Potocki W. Kra. H. W. Kor. z dokumentu wydanego we Lwowie d. 17 października r. 1661.

Stanisław Potocki na Podhajcach herbu Piława, urodził się r. 1579 z ojca Andrzeja kasztelana kamienieckiego i matki Zofij Piaseckiej. Po odbytych z wielkim postępem naukach w kraju, w Niderlandzie i Francyi, z obcych akademij prosto do obozu się udał, gdzie go ojciec z młodości do twardego życia zaprawiał. Ziemia jego była łożem, wojłok wezgłowiem, suchar pokarmem, szyszak mu zaś służył do napoju za puchar. Pierwszy raz pod Guzowem przy królu walczył r. 1607. Odtąd w każdej potrzebie wojennej służąc krajowi przez lat 60 ni zdrowia ni majątku swego dla niego nieszczędził Białobocki 46 bitew liczy w ktorych Stanisław przeciw nieprzyjaciołom kraju: Szwedom, Moskalom, Wołochom, Turkom, Tatarom, Kozakom pod trzema krolami mężnie walczył lub dowodził. Odbierał nagrody swych zasług w dostojnych urzędach (będąc najprzód podkomorzym podolskim, kasztelanem kamienieckim, potym wojewodą bracławskim, podolskim i kijowskim) bogatych starostwach, z których halickie, barskie, grodeckie, kołomyjskie, mościskie, drahimskie, radomskie, dolińskie, kamienieckie i latyczowskie posiadał. R. 1658 mianowany wojewodą krakowskim, będąc oraz hetmanem wielkim koronnym, ratował ile możności upadającą Polskę. On to słonił kraj od najazdów kozackich, pod Zborowem i Zbarażem męztwem swem samego króla niemal z rąk nieprzyjacielskich wydobył, potęgę moskiewską pod Ochwatowem i Czudnowem skruszył, napady szwedskie i Rakoczego silnie wstrzymywał. Umarł ten wielce zasłużony hetman dla częstego powtarzania łacińskiego wyrazu *re vera* (do prawdy) zwykle Rewerą zwany r. 1667 w Podhajcach. Był to mąż surowej cnoty, w utrzymaniu karności wojskowej ostry i rzetelny; wojna stanowiła żywioł jego i pole do działań. Z pierwszej swej żony Zofij Kalinowskiej zostawił 2 córki i 3 synów, drugi raz zaś pojął w małżeństwo Annę xiężnę Mohilankę.

122.

Demetrius Georgius Dux in Zbaraż et Wiśniowiec. Pal: Bełz. Dux Camp. Exercituum Regni, Białocamenecensis Drihnensis Lubomlensis Capitaneus. mp. z listu pisanego z Założiec r. 1670.

Dymitr Jerzy Wiśniowiecki xiąże na Zbarażu i Wiśniowcu, starszy syn Janusza koniuszego koronnego i Eugenij Katarzyny Tyszkiewiczowny wojewodzianki wileńskiej, z młodości swej już do wojennych zaprawiał się czynów, ktore mu poźniej niepospolitą sławę z jednały; piastował przytym rozmaite urzędy; już r. 1658 był strażnikiem koronnym, r. 1669 wojewodą bełzkim i starostą białokamienieckim, drahimskim, lubomlskim, soleckim i kamionackim oraz hetmanem polnym koronnym, z których to godności r. 1674 na hetmaństwo wielkie koronne, r. 1678 na województwo a w r. 1680 na kasztelaństwo krakowskie postąpił. Dymitr Jerzy Wiśniowiecki już za czasów nieszczęśliwego panowania Jana Kaźmierza dał męztwa swego dowody mianowicie r. 1619 w oblężeniu Zbaraża, którego dzielnie bronił przeciw ogromnej sile rozjuszonych Kozaków. Ucierał się potym dzielnie z Tatarami pod Krzemieńcem a z Tymoteuszem Chmielnickim pod Zwancem i Suczawą. Połączywszy swe siły z Czarneckim, niemałą klęskę wojskom szwedskim z Rusi powracającym zadał. Wojował r 1660 pod Cudnowem i Słobodyszczami z Moskalami, gdzie ważne zwycięstwa, równie jak i z Węgrów pod Sachnanem otrzymał. Za czasów Jana III. odznaczył się dzielnie jako hetman w sławnych bitwach z Turkami pod Chocimem i Żórawnem. Umarł ten śmiały wojownik równie jak mądry senator r. 1682, pogrzebiony w Krakowie. Z pierwszy swej żony Maryjanny Zamojskiej kasztelanki czerniechowskiej zostawił trzy córki i syna Janusza. Drugą zaś żoną była Teofila xiężniczka Zasławska wojewodzianka krakowska.

123.

Casimirus Sapieha Palat. Vilnensis Supremus M. D. L. Exerc. Dux, z dokumentu wydanego w Złotnikach d. 30 sierpnia r. 1684.

Kazimierz (Paweł Jan) Sapieha, hrabia na Buchowie, Zasławiu i Dąbrowie, syn Pawła Jana wojewody wileńskiego i Anny Kopciowny kasztelanki nowogrodzkiej, wykształciwszy się za młodu w naukach, oddany został pod dozór Kaźmierza Lwa Sapiehy podkanclerzego litewskiego, który widząc w swym wychowańcu niepospolite przymioty, cały mu swój obszerny majątek zapisał. Pełnił najprzód urząd podskarbiego nadwornego wielkiego xięstwa litewskiego, przyczem także starostwa brześciańskie, wołpińskie, zditowskie, borciańskie posiadał. R. 1669 został wojewodą połockim i starostą żmudzkim, potem wojewodą wileńskim a w r. 1682 hetmanem wielkim litewskim. Pod czterema królami nietylko jako godny senator ale i jako śmiały wojownik wystąpił. Utrzymując znaczną ilość wojska własnym kosztem, w wyprawach moskiewskiej, chocimskiej, ukraińskiej dzielnie walczył przy boku królewskim. Jako hetman litewski dzielił trudy z Janem Sobieskim w wojnach z Turkami tak w Austryj i Węgrzech jako też i na Wołoszczyźnie. Własnym kosztem także sute do Moskwy od króla odbył poselstwo. Te to zasługi były przyczyną, że mu następca króla Jana III. order białego orła udzielił. Umarł w Grodnie d. 3 Marca r. 1720, zostawiwszy z pierwszej swej żony Krystyny z Montwidów Hlebowiczowny wojewodzianki wileńskiej 3 synów i 1 córkę.

124.

Uniżonym sługą Kaźm. Sapieha W. W. Het. W. W. X. Lit. Podpis polski powyższego hetmana z listu pisanego w Tykocinie d. 29 listopada r. 1707 do wojewody ruskiego.

TABLICA XI.

125.

Jabłonowski Palatinus et Generalis Terrarum Russiae et Swecens. Busc. etc. Capitaneus. Podpis łaciński Stanisława Jabłonowskiego z listu pisanego ze Lwowa r 1670.

Stanisław (Jan) Jabłonowski herbu Prus, syn Jana miecznika koronnego i Anny Ostrorożanki wojewodzianki poznańskiej, w młodości ćwiczył się w sztuce wojennej pod dozorem sławnego Stefana Czarneckiego i Stanisława Potockiego. Pierwszy raz z sławą bohaterską wystąpił za czasów Jana Kaźmierza podczas oblężenia Krakowa przez Szwedów, gdy przedarłszy się tylko w kilkadziesiąt koni przez liczne szyki nieprzyjacielskie, z miasta szczęśliwie przed wrogami skarby i ozdoby królewskie do Częstochowy uprowadził. Obrany regimentarzem. wraz z Czarneckim ile możności ratował Polskę przeciw najazdom Szwedów; których dzielnie pod Jarosławiem, Gołębiem, Toruniem zwyciężył, z Kurlandyj a nawet z Jutlandyj wygnał, gdzie sam zdobywając duńskie miasto Guldyngę, od Szwedów postrzelonym został. Niemniej chlubnie walczył przeciw Rakoczemu i Moskwie pod Chmielnikiem, Połonką i Czudnowem. Bohaterskie te czyny tyle mu zjednały zaszczytu, iż Jabłonowskiemu roku 1664 mającemu wtedy lat 30 i piastującemu urząd oboźnego koronnego, województwo ruskie oddano. Jako prawy obywatel przeciw intrygom krolownej bronił sprawy Jerzego Lubomirskiego, zasłużonego marszałka koronnego. Poznali i Tatarzy przemoc Jabłonowskiego, który ich pod Podhajcami poskromiwszy do pokoju zmusił. Najazdy tureckie za czasów panowania króla Michała nowe do zbierania zwycięzkich wawrzynów Jabłonowskiemu otworzyły pole. Pokonał ich dzielnie pod Niemirowem, Gródkiem, Komarnem i Stryjem. R. 1673 zmył Jabłonowski z Janem Sobieskim ohydę haniebnego dla Polski traktatu buczackiego, gdy pod Chocimem w 14 godzinnej walce 30,000 Turków trupem legło. Król Jan III. do którego obioru Jabłonowski najwięcej się przyczynił, znalazł w nim wiernego towarzysza broni nietylko w potrzebie tureckiej pod Lwowem ale i pod Żurawnem, pod Wiedniem, Parkanami i na Bukowinie, pod Uściem i Złoczowem. W nagrodę swych zasług dostał starostwo buskie, swieckie, janowskie, białocerkiewskie, korsuńskie, bohusławskie, winnickie i żydaczewskie, r. 1676 hetmaństwo polne r. 1682 wielkie koronne a r. 1693 kasztelaństwo krakowskie otrzymał. Tyle posiadał szacunku w narodzie, iż go po zgonie Jana III. niektórzy nawet na tron wynieść chcieli, czemu się jednakże Jabłonowski syt sławy sprzeciwiał. Obok niezrównanej waleczności zdobiły go jeszcze inne cnoty obywatelskie. Jako dzielnemu politykowi winna była Polska wrócenie Kamieńca podolskiego traktatem karlowickim; wspierał ile możności zwątlone siły narodu, a nawet 60,000 czerwonych złotych z własnych ujawszy potrzeb i dobra swe zastawiwszy ojczyznie na wspomożenie udzielił. Umarł we Lwowie d. 2 kwietnia r. 1702, mając lat 68 pochowany we Lwowie. Z żony swej Maryjanny Kazanowskiej wojewodzianki bracławskiej zostawił 2 córki i 3 synów. Ob, Życie Stan Jabłonowskiego z francuzkiego przełożone w Warszawie 1790 T. II.

126.

Powolny szwagier i sługa Adam Kazanowski M. Ndk. z listu pisanego z Warszawy d. 19 marca 1647 do Michała Jerzego Czartoryskiego.

Adam na Cześnikach Kazanowski herbu Grzymała, syn Zygmunta podkomorzego koronnego, wychowując się i wzrastając razem z Władysławem królewiczem najpoufalszą jego przyjaźnią się szczycił. Z razu pokojowiec królewicza, któremu w wyprawie pod Chocim i

Smoleńsk towarzyszył, tylę u niego łaski pozyskał, iż nietylko umysłem ale i kieszenią Władysława rządził. Obsypywał gó królewicz wielkiemi skarby, nieszczędząc i swych dochodów na to, tak iż ojciec jego Zygmunt III. przedsiewziął rozrzutność syna powściągnąć; dla tego też wydał rozkaz aby wczasie niebytności Kazanowskiego dom jego w którym miał skład swych droższych sprzętów od Władysława otrzymanych, zapieczętować. Jednakże Władysław wróciwszy do ojczyzny z kąpieli egerskich ubłagał króla, aby tej krzywdy przyjacielowi jego nieczynił. Po śmierci Zygmunta Władysław wstąpiwszy na tron, wywyższał na różne urzędy przyjaciela swego; oddał mu najprzód bogate starostwa bielskie, borysowskie, soleckie, kozienieckie, nowotarskie, wareckie, oraz godności stolnika koronnego, kasztelana sandomirskiego, podkomorzego koronnego a w r. 1642 marszałka nadwornego koronnego; prócz tego zawiadywał Kazanowski bogatymi dochodami zup solnych i cełł morskich. Równie jak Władysław dla Kazanowskiego był szczodrym tak też niemniej Kazanowski był dla Władysława wylanym. W niedostatku w skarbie królewicza własny zahurtował majątek, a gdy mu przekładał Władysław ile dla siebie był niebacznym, odpowiedział Kazanowski: ani przy tobie N. Panie ubogim być nie mogę, ani bez ciebie bogatym być chce. Mąż ten posiadający wielkie bogactwa i dla swego rozsądku od królów Władysława i Jana Każmierza poważany, umarł r. 1649 mając lat 50, nie zostawiwszy żadnego potomstwa z żony swej Elzbiety Słuszczanki wojewodzianki trockiej. Ob. F. Siarczyńskiego: Obraz wieku Zygmunta III. we Lwowie r. 1828. T. I. str. 205.

127.

Hermolaus Ligęza podskarbi koronny, z listu pisanego w Warszawie 16 marca r. 1628 do miasta Sambora.

Hermolaus Ligęza z Bobrku herbu Połkozic, syn Hermolausa podskarbiego wielkiego koronnego, w młodości swej był marszałkiem dworu kardynała Radziwiła, którego sprawy aż do r. 1600 z wielkim rozsądkiem załatwiał. Zostawszy kasztelanem zawichostkim otrzymał za razem za troskliwe usługi około rzeczypospolitej starostowo samborskie i drohobyckie. R. 1624 z kasztelana sandomirskiego mianowany podskarbim koronnym, widząc potrzebę kraju, niedostatek skarbu własnym zastępował majątkiem; przeto mu też rzeczpospolita w 10.000 złtp. starostwo olsztyńskie na lat 30 oddała. Umarł Ligęza r. 1632 zostawiwszy z żony Anny Jakubowskiej jednę córkę i 3 synów.

128.

Joannes Wężyk Episcopus Premisliensis scripsit, z nadania pisanego w Brzozowie r. 1621.

Jan Wężyk, syn Hieromina z Zaleskiej Doroty, przeznaczony od rodziców do stanu duchownego, przez 7 lat w Rzymie cwiczył się w potrzebnych temu stanowi wiadomościach, a we wszystkich nawet w lekarskiej nauce wielki postęp uczynił. Przy Janie Tarnowskim biskupie kujawskim po powrocie do ojczyzny pełnił urząd kanclerza, w krótce kanonię krakowską i sekretaryą królewską osiągnął Wiadomość obcych języków, obrót i zręczność w zabiegach zyskały mu względy Konstancyj królowy, a ściągnęły nań zawiść niechętnych. Za pomocą królowej naprzód bogate opactwo mogilskie a w roku 1619 przemyskie biskupstwo pozyskał. Z tego się na wyższe coraz stopnie chyżym krokiem posuwał. Roku 1624 poznańskim a w r. 1626 arcybiskupem gnieznieńskim został. Wdzięczny za te godności otrzymane królowej, chętnie się zawsze do jej woli skłaniał a nawet r. 1627 gdy król Zygmunt III. na sejmie następcą tronu syna swego Władysława chciał ogłosić, Wężyk idąc za życzeniem Konstancyj, która nie lubiła swego pasierba, mocno się temu sprzeciwiał Jednakże w obowiązkach swych pasterskich był pilnym i o wiarę gorliwy, dla tego też starał się wygubić biblię przekładu nowowierców w Gdańsku wydaną; czynny w swym urzędzie żadnego nieopuścił sejmu, pieczołowity o dobro poddanych i ubóstwo, które r 1629 podczas głodu zbożem i pieniędzmi zasilał, cały swój majątek ruchomy na ratunek biednych odkazał. Umarł r. 1638 mając lat 63 w oczekiwaniu kardynalskiej godności, obiecanej mu od Urbana VIII. Piasecki mówi o nim że był bystrego objęcia, umysłu szlachetnego, w naukach i sprawach rządowych biegłości doświadczonej.

129.

Joannes Lipski, z przywileju króla Zygmunta III. wydanego w Warszawie d. 14 lipca r. 1625.

Jan Lipski herbu Lada, syn Wawrzyńca sędziego rawskiego i Anny Plichcianki, wróciwszy z cudzych krajów, gdzie się w naukach cwiczył, już na schyłku życia Zygmunta III. mianowany proboszczem i kanonikiem krakowskim, oraz opatem wąchockim, pełnił zarazem urząd referendarza w kancelaryj koronnej, z której go królowa Konstancyja na pieczętarza swego powołała. Od Władysława IV. r. 1635 na biskupstwo chełmińskie wyniesiony, posłował po Cecylią Renatę królową do Wiednia. R. 1639 mianowany na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, umarł d. 15 maja r. 1641. Dla pięknego swego stylu wzywany był od króla do pisania listów do mocarstw postronnych. Do zasług w życiu publicznem wspomnieć należy, iż słynął bardzo z wymowy. Zostawił w łacińskim języku liczne mowy w różnych miane poselstwach, tudzież pogrzebową pochwałę Zygmunta III. Życie Jana Lipskiego opisane jest przez Bużeńskiego.

130.

Stan. z Grochowic Grochowski Arcyb. Lwowski, z listu pisanego w Lwowie d. 4 września r. 1634.

Stanisław Grochowski herbu Junosza, syn Wojciecha i Zofij Manasterskiej, opat sieciechowski i czterech kościołów kanonik r. 1634 po Próchnickim na arcybiskupstwo-lwowskie wstąpił. R. 1641 ogłosił ustawy synodu we Lwowie przez niego złożonego. Używając

bardzo oszczędnie swych dochodów, zgromadził wielki majątek tak w skarbach jako też i gotowych pieniądzach. Umarł roku 1644 w sędziwym wieku. Niesiecki, Rzepnicki, Krasicki i Bentkowski pomieszali go mylnie z poetą współczesnym kustoszem kruswickim tegoż imienia i nazwy.

131.

Joannes Gembicki Secretarius Regni Major. Z przywileju króla Władysława IV. wydanego w Warszawie r. 1643.

Jan Gembicki herbu Nałęcz, urodzony z ojca Jana podczaszego poznańskiego i matki Katarzyny Cieleckiej, będąc kanonikiem krakowskim, gnieźnieńskim i proboszczem miechowskim, sprawował oraz urząd sekretarza koronnego przy królu Władysławie IV. a poźniej kanclerza przy królowej Ludwice. Jako regent kancellaryj koronnej oddawał uroczyście sławnemu poecie Kazimierzowi Sarbiewskiemu imieniem króla laur doktorski Roku 1653 otrzymał biskupstwo chełmińskie a w r. 1656 płockie. Szanowny ten kapłan powagą swoją utłumił szczęśliwie szkodliwy dla kraju związek w wojsku litewskiem w r. 1660 i sprawił to, że wojsko pogodziwszy się, ochotnie wyruszyło na wyprawę moskiewską. Roku 1674 wyniesiony na biskupstwo kujawskie, którem niedługo rządząc wpodeszłym wieku r. 1676 życia dokonał.

132.

Stanislaus Sarnowski Episc. Praem. Abb. Sul. mp. z dokumentu wydanego w Brzozowie r. 1669.

Stanisław Sarnowski z Sarnowa herbu Slepowron, młodość swoją przy królewiczu Janie Kazimierzu spędził, któremu w podróży do Rzymu towarzyszył. Pełnił potem urząd sekretarza królewskiego a potem referendarza koronnego. R. 1658 biskupstwo przemyskie wraz z bogatem opactwem sulejowskiem w nagrodę swych zasług otrzymał. R. 1667 wyznaczył go sejm za deputata na trybunał radomski. W szczególniejszej powadze był u króla Michała, który go nawet jako sprawcę ostatniej swej woli wyznaczył. Posunięty w r. 1676 na biskupstwo kujawskie, umarł r. 1680.

133.

Adamus Nowodworski Epus Premislensis mp. z przywileju wydanego r. 1627.

Adam Nowodworski z Nowodworza herbu Nałęcz, młodość swą strawił na dworze króla Zygmunta III. Obrawszy sobie stan duchowny, szedł przez różne stopnie, najprzód z opata przemęckiego został biskupem kamienieckim, z którego r. 1628 na katedrę przemyską a w r. 1632 na poznańską się przeniósł. Czynił publiczne z woli stanów posługi; r. 1618 jeszcze w obozie Władysława królewicza był radzcą. W pożyciu skromny, w pasterskich obowiązkach pilny i gorliwy, umarł we wsi Opalin Winnagóra dnia 20 sierpnia r. 1634; mając lat 62.

134.

Andreas Szołdrski Episcopus Praemisliensis mp. z dokumentu wydanego w Brzozowie 1636.

Andrzej Szołdrski z Szołdrów herbu Łodzia, urodził się r. 1583 z ojca Stanisława i matki Małgorzaty Piegłowskiej. Zwiedziwszy obce kraje i zakończywszy swe nauki w Rzymie, przyjęty był mile na dworze Zygmunta III. Z sekretarza uczyniony kanclerzem Władysława królewicza, w wyprawie moskiewskiej i chocimskiej służył mu piórem i radą; miał oraz powierzony dozór nad dochodami królewicza, aby rozrzutność onegoż powściągnąć. Obsypany dostojnościami duchownemi, gdyż sześć kanonij zarazem posiadał, jakoto gnieźnieńską, poznańską, kruswicką, krakowską, łowicką i łęczycką, przybrany był za kanclerza do królewicza Jana Albrachta kardynała i biskupa krakowskiego, któremu Szołdrski w podróży do Włoch towarzyszył. Zasłużony mąż ten, którego Okólski w mowie Cyceronem, w rozsądku Katonem, a w radzie Fabiuszem zowie, r. 1633 mianowany został na biskupstwo kijowskie, przyczem także osieroconą dyecezyją krakowską zarządzał. R. 1636 otrzymał biskupstwo przemyskie, z którego jeszcze tegoż samego roku na poznańskie wyniesiony. Jako kapłan światły, zabiegły i czynny a w wieku bliższym schyłku pobożny, uświetnił swą pamięć założeniem szkoły dla ubogiej szlacheckiej młodzieży w Poznaniu, którą przystojnym dochodem opatrzył. Umarł r 1650 pochowany w Poznaniu.

135.

Sim. Rudnicki, z przywileju króla Zygmunta III. wydanego w Warszawie r. 1601.

Szymon Rudnicki hrabia z Bechczyc herbu Lis, syn Jana kasztelana rospierskiego, w akademii krakowskiej pod najbieglejszemi mistrzami jakiemi byli: Górski, Sokołowski z wielką dla siebie zaletą nauki ukończył. Jednakże dla wzdoskonalenia udał się do Włoch, gdzie w Bononij przez lat 3 nauce prawa się poświęcał, w Rzymie zaś pod okiem Hozyusza kształcił. Wróciwszy do ojczyzny pełnił przy królu Zygmuncie III. obowiązki sekretarza koronnego. R. 1604 uczyniony biskupem warmińskim mimo sprzeciwiania się temu stanów pruskich dla tego, iż niebył rodem z ich prowincyj. Jednakże w krótce poznali jak korzystną dla nich była obecność Rudnickiego, albowiem r. 1609 i 1612 wezwany przez sejm na komissyję do Królewca, zatargi katolików z nowowiercami zgodnie ułatwił, czym sobie u stron obydwóch szacunek niepospolity zjednał. Z pomiędzy wielu cnot i obywatelskich czynów męża tego, niemożna pominąć iż aby lud ubogi od ucisku uchronił, srebra i drogie sprzęty domu swego oddał dla ułagodzenia wojska związkowego. Dziwnej był łagodności umysłu, nikt go bowiem rozgniewanym niewidział. Czynności jego, mowy i listy w rękopismach pozostały. Umarł w Heilsbergu dnia 4 lipca roku 1621, mając lat 69. Życie jego Jan Rywocki opisał.

TABLICA XIII.

136.

Joannes Carolus a Conopat Nominatus Episcopus Varmiensis Abbatiae Tynencensis Administrator mp. z dokumentu wydanego w Tyńcu r. 1643.

Jan Karol Konopacki hrabia z Konopata, syn Macieja wojewody chełmińskiego i Elżbiety Dulskiej kasztelanki chełmińskiej, w obcych krajach odbywając bieg nauk, tak dobrze pojął obce języki i z włoskim, francuzkim, hiszpańskim i niemieckim równie łatwo jak ojczystym mowił. Lubiony od Zygmunta III na którego dworze wiek młodszy w towarzystwie królewiczów strawił, został dozorcą Alexandra królewicza. Konopacki towarzyszył królewiczowi Janowi Kazimierzowi w podróży do Hiszpanij, którego nawet r. 1638, gdy tenże od Francuzów był przytrzymany w potrzebie nieopuszczał. Przy tej sposobności domagał się od dworu francuzkiego 300,000 talarów, który to dług Konopacki od Reinholda Krokowskiego oddziedziczył, a ktory jeszcze król Henryk IV. na utrzymanie 1500 jazdy zaciągnął; lecz daremne były starania Konopackiego; nieuiścił się bowiem mimo obietnic z tego długu dwór francuzki. Na koniec sprzykrzywszy sobie dworską służbę, będąc starostą dybowskim za przykładem ojca obrał stan duchowny. Obdarzony opactwami de Cameona i Vocosio we Włoszech, wąchockim i tynieckim w Polsce, mianowany został w 50 roku biskupem warmińskim; jeszcze przed odebraniem święcenia r. 1643 żyć przestał. Starowolski licząc go do sławnych mowców, chwali wielką biegłość jego w naukach.

137.

Joannes Stanislaus Episcopus Praemislien. podpis Jana Zbąskiego z listu pisanego w Przemyslu r. 1681.

Jan Stanisław Zbąski z Zbąszyna herbu Nałęcz, syn Stanisława i Konstancyj Przyjemskiej, obrawszy sobie po skończonych naukach stan duchowny, najprzód był kanonikiem 4 kościołów: gnieźnieńskiego, sandomirskiego, warszawskiego i łowickiego. Pełniąc urząd przybocznego sekretarza biskupa kujawskiego Kazimierza Floryana xięcia Czartoryskiego, zasiadał najprzód w trybunale koronnym r. 1672 potem wysłany od tegoż biskupa do Rzymu w poselstwie Król Michał oddał Zbąskiemu hojne w dochody probostwo miechowskie. Król Jan III. szczególniej Zbąskiego poważał, mianując go r. 1678 biskupem przemyskim. Wiele do tego przyczyniła się królowa Maryja Kazimira, przy której boku Zbąski godność kanclerza królowęj piastował i która mu nawet do otrzymania opactwa sulejowskiego dopomogła. Lubiony od króla towarzyszył mu w wszystkich wyprawach wojennych, zagrzewając gładką swą wymową ducha wojowników do boju. Wysłał Sobieski Zbąskiego poźniej w poselstwie do Wenecyj i Rzymu, z kąd gdy powrócił w nagrodę za poniesione trudy r. 1689 na biskupstwo warmińskie posunięty. Umarł Zbąski r. 1698 zostawiwszy gorliwości swej kapłańskiej pomnik w założonem przez siebie seminaryjum w Przemyślu dla kształcącej się do stanu duchownego młodzieży.

138.

X. J. S. Sbąski, podpis polski powyższego xiędza Jana Stanisława Zbąskiego, z listu pisanego z Krakowa roku 1627.

139.

Achacius Grochowski Episcopus Praemis. mp. z dokumentu wydanego w Brzozowie r. 1627.

Achacy Grochowski herbu Junosza, brat Stanisława arcybiskupa lwowskiego, cwiczył się w naukach za granicą, skąd wróciwszy do Polski, pełnił urząd sekretarza przy królu Zygmuncie III. będąc oraz kantorem gnieźnieńskim, proboszczem łęczyckim i sandomirskim i kanonikiem krakowskim. Obdarzony szczęśliwą wymową, posłował od króla do papieża Grzegorra XV; w skutek swych zasług otrzymał bogate probostwo miechowskie a roku 1624 biskupstwo przemyskie z którego r. 1628 na łuckie, przeniesiony został. Żarliwy o wiarę katolicką toczył otwarty bój z różnowiercami, pozywał ich przed sądy, niszczył ich książki ogniem i tyle u króla Władysława IV. wyrobił że różnowiercom otwarcie wiarę nową wyznawać zakazał. Umarł w Janowie dnia 7 stycznia r 1632 w skutek zmartwienia, ponieważ stany oświadczenie jego przeciw różnowiercom do ksiąg publicznych wniesione wymazać kazały.

140.

W. M. Życzliwy przyjaciel służyć gotów Andrzej Gembicki biskup łucki, z listu pisanego w Łucku r 1639.

Jędrzej Gembicki herbu Nałęcz, drugi syn Jana podczaszego poznańskiego i Katarzyny Cieleckiej, obrawszy sobie zawód duchowny, już r. 1620 był kusztoszem kruswickim, kanonikiem gnieźnieńskim, kujawskim i łowickim. Jako dziekan krakowski otrzymał r. 1628 bogate opactwo trzemeszyńskie i tytułowe biskupstwo teodozyjskie. Będąc suffraganem gnieźnieńskim został r. 1633 uczestnikiem wraz z Jerzym Ossolińskim owego sławnego rzymskiego poselstwa do papieża Urbana VIII. Wróciwszy do Polski, w r. 1638 wyniesiony na biskupstwo łuckie. Umarł roku 1655 w Krakowie.

141.

Stanislaus Swecicki Episcopus Chełm. z dokumentu wydanego w Hrubieszowie r. 1693.

Stanisław Jacek Swięcicki herbu Jastrzębiec, syn Jakoba i Katarzyny Wąsowskiej, piastował różne duchowne godności będąc sufraganem zmudzkim, kanonikiem gnieźnieńskim, dziekanem kujawskim, officiałem gdańskim i warszawskim. R. 1676 zostawszy biskupem chełmskim gorliwie nad rozszerzeniem wiary w swej dyecezyj pracował. Wielka pilność w działaniu jego była przyczyną, iż mu różne trudne urzędowania, mianowicie w komissyjach malborskiej, gdańskiej powierzano; po trzykroć zasiadał na trybunale koronnym, prócz tego po kilka razy deputatem na trybunale koronnym i prezydentem onegoż osobliwie r. 1683 był mianowany. Swą nader troskliwą skrętnością około rzeczy duchownych zjednał sobie ten pasterz niechęć panów niektórych. Umarł roku 1696 otrzymawszy nominacyją na biskupstwo chełmińskie.

142.

Alexander Sokołowski, Episcopus Chioviensis et Czernichoviensis, z dokumentu wydanego w Kijowie r. 1641.

Alexander Sokołowski herbu Pomian, będąc opatem świętokrzyskim i administratorem opactwa trzemerzyńskiego posłował od króla Władysława IV. do Rzymu, gdzie w r. 1636 wyświęcony na biskupa kijowskiego, dyecezyją kijowską urządził; wojsko swego zaciągu na pomoc polskiemu wojującemu przeciw wzburzonemu kozactwu pod Kumejkami i Starcem wysłał, Bernardynów na Ukrainę do Kijowa i Chwastowa sprowadził. Umarł ten pobożny kapłan naukami, roztropnością swą i gorliwością około rozszerzenia wiary świętej (wedle słów Okolskiego) celujący w Trzemesznie r. 1644.

143.

Andreas Szyszkowski Schol. Crac. S. R. M. Secr. mp. z przywileju króla Władysława IV. danego w Krakowie dnia 12 marca r. 1633.

Jędrzej Szyszkowski herbu Ostoja, kanonik scholastyk krakowski, dziekan sandomirski, proboszcz w Jłży pełnił przy królu Władysławie IV. urząd sekretarza, posłował do papieża Urbana VIII. Umarł w Wilnie za panowania króla Władysława IV.

[illegible] Aleksander Rokutowski herbu [illegible] będąc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Drzecław [illegible] z dokumentu [illegible] w [illegible] [illegible]

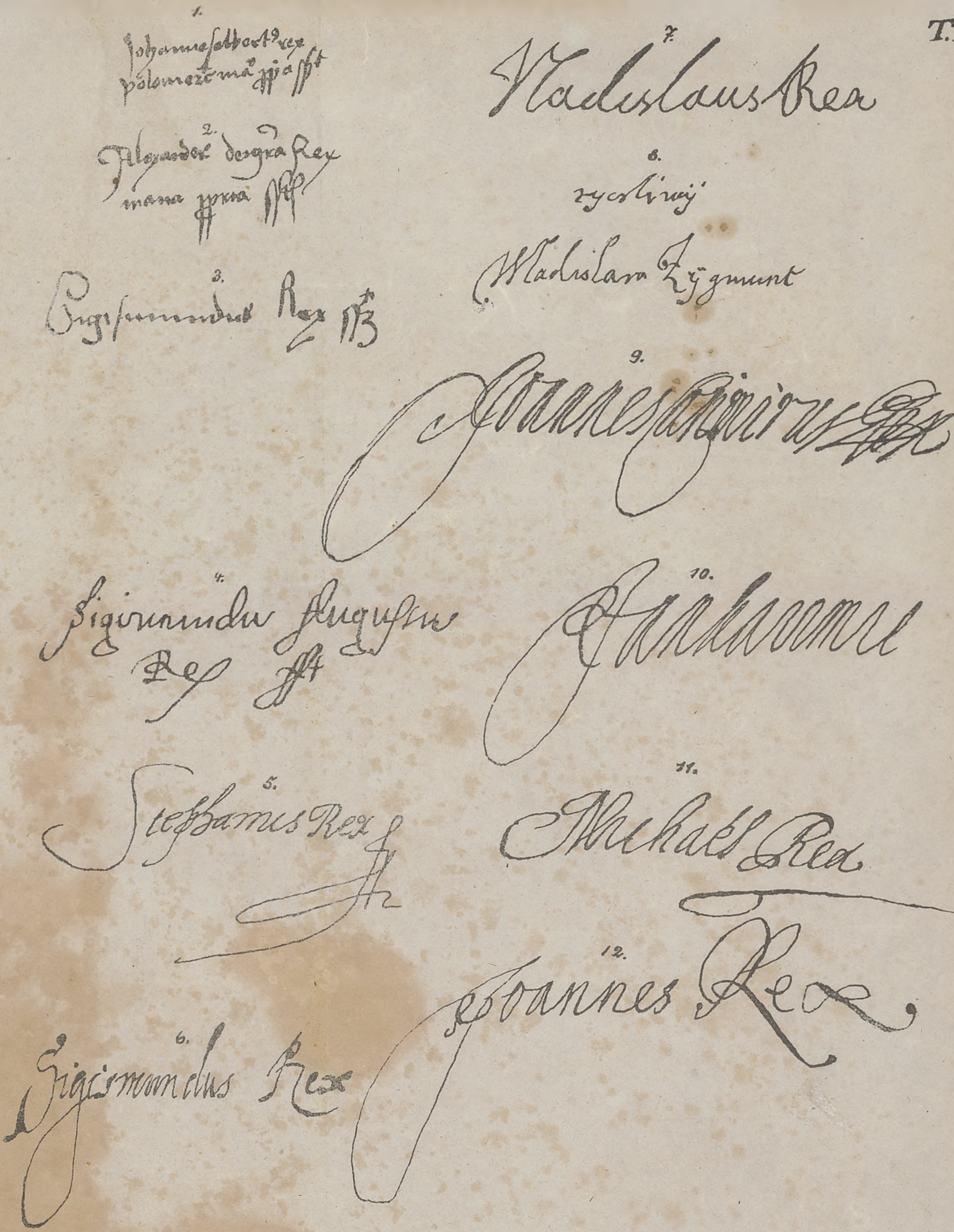
[illegible] Jarockiego [illegible] herbu [illegible]

[illegible]

Antoni [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Władysława IV. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] herbu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Władysława IV. [illegible] [illegible] [illegible] Urbana VIII. [illegible] [illegible] Władysława IV.

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
Wladislaus Rex
Stephanus Rex
Michael Rex
Joannes Rex
Sigismundus Rex

13.
Jan Krol.

18.
Leszczynski Krol

19.
Augustus Rex

20.
Stanislaus Augustus Rex

21.
Stanisław August Krol.

14.
Joannes Sobieski
Supremus Regni Marschalcus
et Generalis Exercituum Dux
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Capitaneus et Gubernator

22.
Zophia Regina
Regina Polonie

23.
Bona regina

15.
Augustus Rex

16.
August II

24.
Barbara R
reka swa

17.
Stanisław Krol

25.
Catharina Regina
Polonia

26.
Anna krolowa
polska

37.
anna kxiężna
mazowiecka

27.
[illegible] krolowa

28.
Maria Kazimira
Krolowa

29.
Marie Casimire Reyne

30.
Ysabella [illegible]
[illegible]

31.
Powolna Slugha
I Siostra
Ysabella

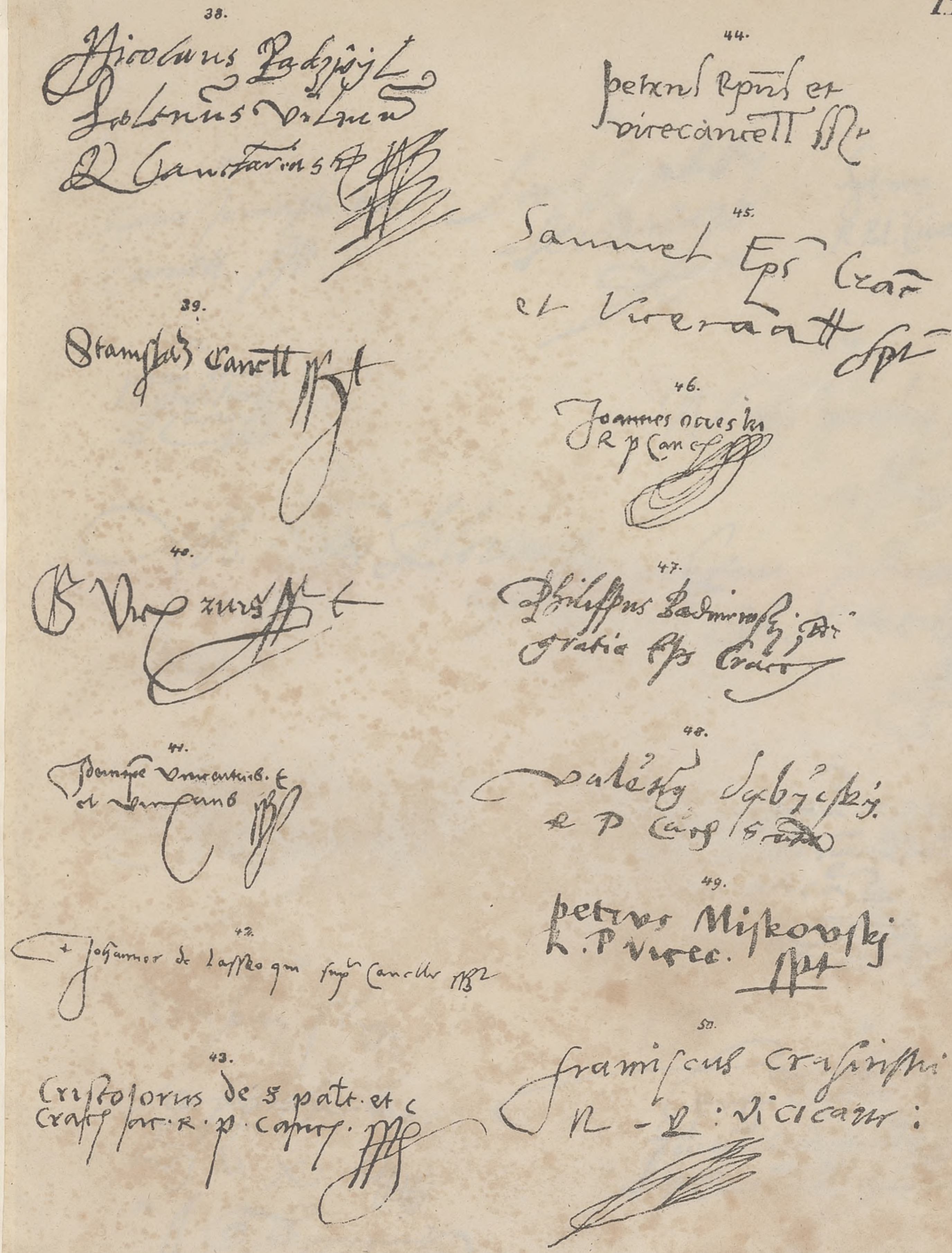
32.
Anna Krolewna
Szwedzka

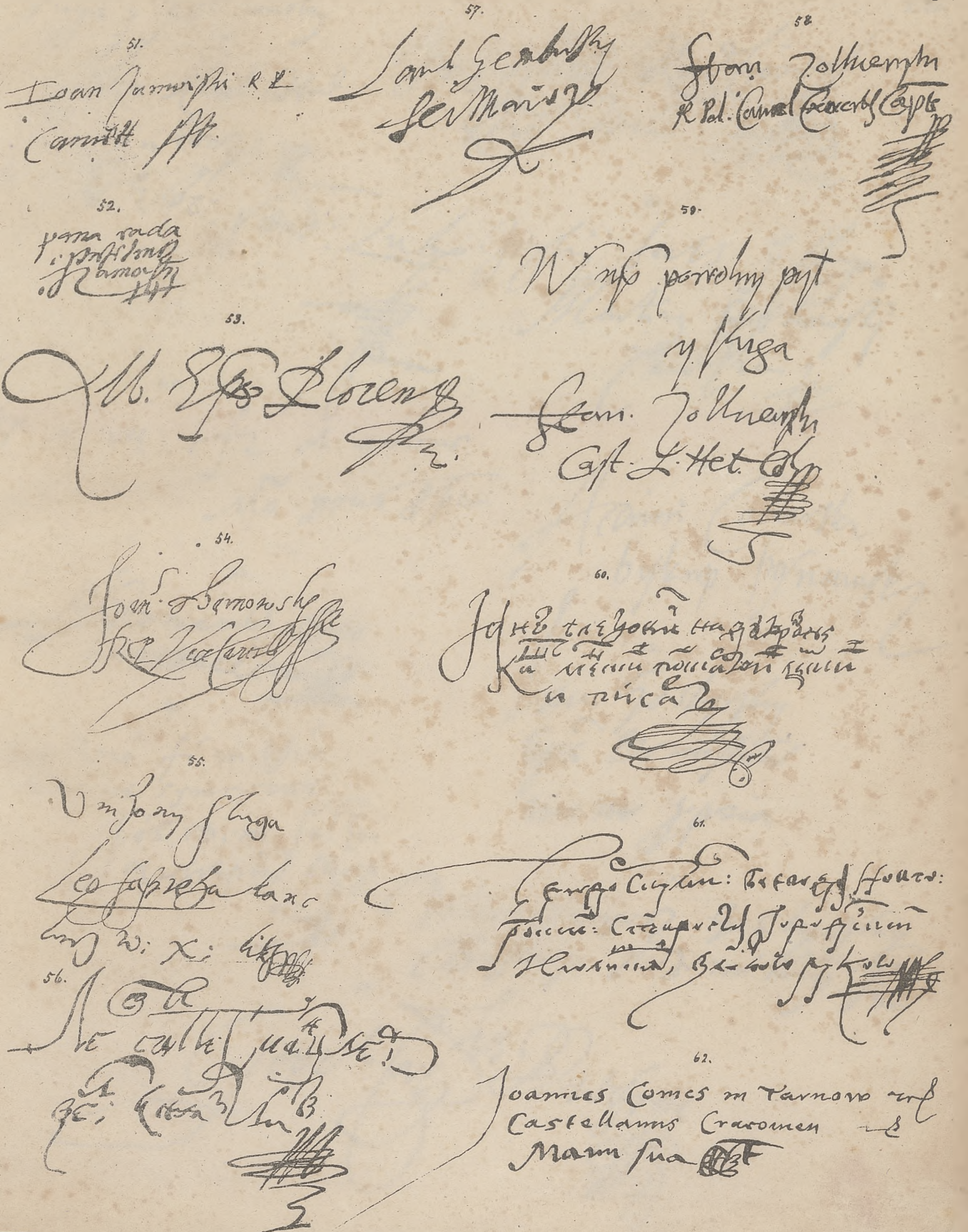
33.
Joan. Albert. Card.

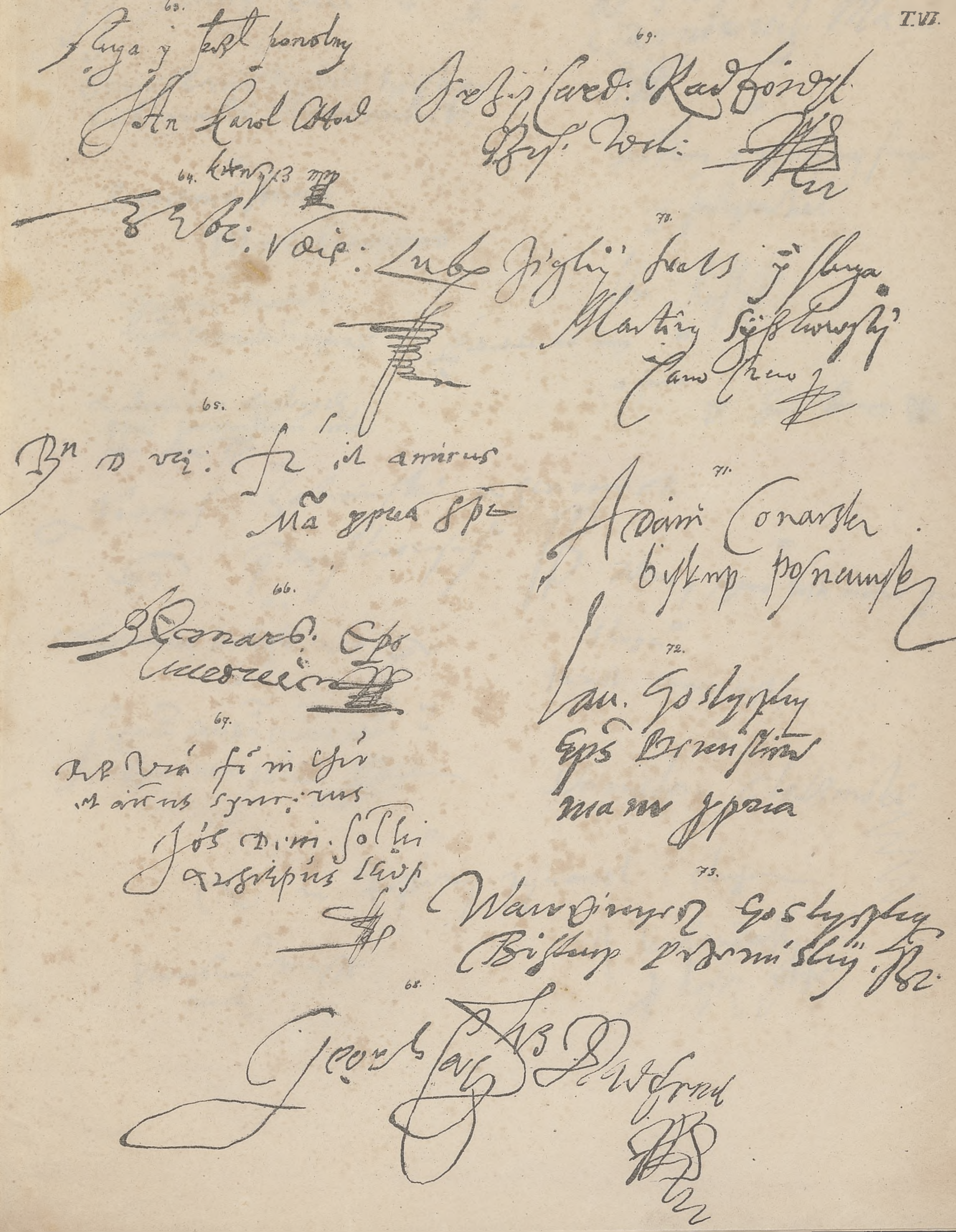
34.
WMMPana
szczyrze zyczliwy
sługa
Jakub Ludwik
Krolewic P.

36.
Stanislaus dux Mas.
Januszk dux Mas.

35.
WMMPana
uprzeymie zyczliwy
y powolny
Konstanty Kr. P.

38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.

51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
Joannes Comes in Tarnow
Castellanus Cracovien
Manu sua

63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.

74.

[illegible]

75.

Stanislaus hosius Episcopus Culmensis Nominatus.

76.

Prepositus [illegible]

Mart. Cromerus

77.

Johannes [illegible]
Episcopus premislien. manu propria

78.

Valentinus Herburt,
Epus premislien. manu sua

79.

Voitus Sobieiuski a [illegible]
[illegible]

80.

Salvis [illegible]

81.

[illegible]

82.

[illegible] sluga

83.

Stanislaw Warsze
wicky

84.

Joannes Herborth
de Fulstin. et in
Tarnowiecz. Manu

85.

Zawżdy y wieczny sluga
y przyjaciel
Sta: Kessz

86.

Salutatis tuae amicus
et servitor
M. Simo Burouss

87.

Idem q supra sua manu pria

88.

sluga
Pawel Sempowsky

89.

Stanislaw Chodkowski

J. Kochanowsky
z [illegible]

Subditus
princeps

90.

Albertus senior Dei gra Marchio
Brandenburgen: in Prussia
Dux [illegible]

91.

Gothardus Kettler
manu p[illegible]

92.

[illegible] Zborowsky
z Zborowa [illegible]
[illegible] w lasne

93.

[illegible]

94.

Constantin Ostrosky Woiewoda
[illegible] [illegible] Wolinsky
[illegible]

95.

[illegible]

96

Stanislaus de Czechowicz
Notarius terrestris manu p[illegible]

97.

Hieronymus Solikowski
manu p[illegible]

98.

[illegible]

99.

[illegible] notarius [illegible]
[illegible]

100.

Albertus Martin Hunnius [illegible]

A[illegible]
Paul [illegible]
Castellanus

102.

Andreas [illegible]
Ger[illegible]

103.
Joannes Przerempski
R. P. Vicecancell. spt

104.
Pe: Tylicki Epus Var:
R. P. Vicecanc.

105.
Matthias Episcopus
Praemislien

106.
Felix Kriski in Drobnin
Cancell. Regni

107.
Henricus Firley de
~~Dabrowica~~ Vicecancell. Reg.

108.
Henricus Lubienski

109.
Jan. Zadzik Epus Culm:
et Pom. Reg. Cancell.

110.
Zamoyski

111.
Petrus Gembicki Epus
Prem: Cancell. Regni

112.
Andreas de Leszno
A. Ep. Culm. et Pom. Cancell.

113.
Hier. Radziejowski

114.
Andreas Trzebicki Epsc.
Premisl. Vicecancell.

115.
Nicol. Prażmowski
Supremus Regni Cancellarius

116.
Joannes St. Wydzga
Episcopus Varmiensis
Regni Procancellarius

117.
Joannes Wielopolski
Supremus Regni Cancellarius

118.
Georgius Albrachtus Comes
Denhoff Dei et Sanctae
Sedis Apostolicae Gratia
Episcopus Camenecensis
in Podolia

119.
Stanislaw na Koniecpolu Koniecpolski
Wojewoda Sendomierski Hetman Polny
Corony Rus: Bars: Kow. etc. Starosta

120.
Krzysztoph Radziwił
Hetman Polny W.X.L. ręką swą.

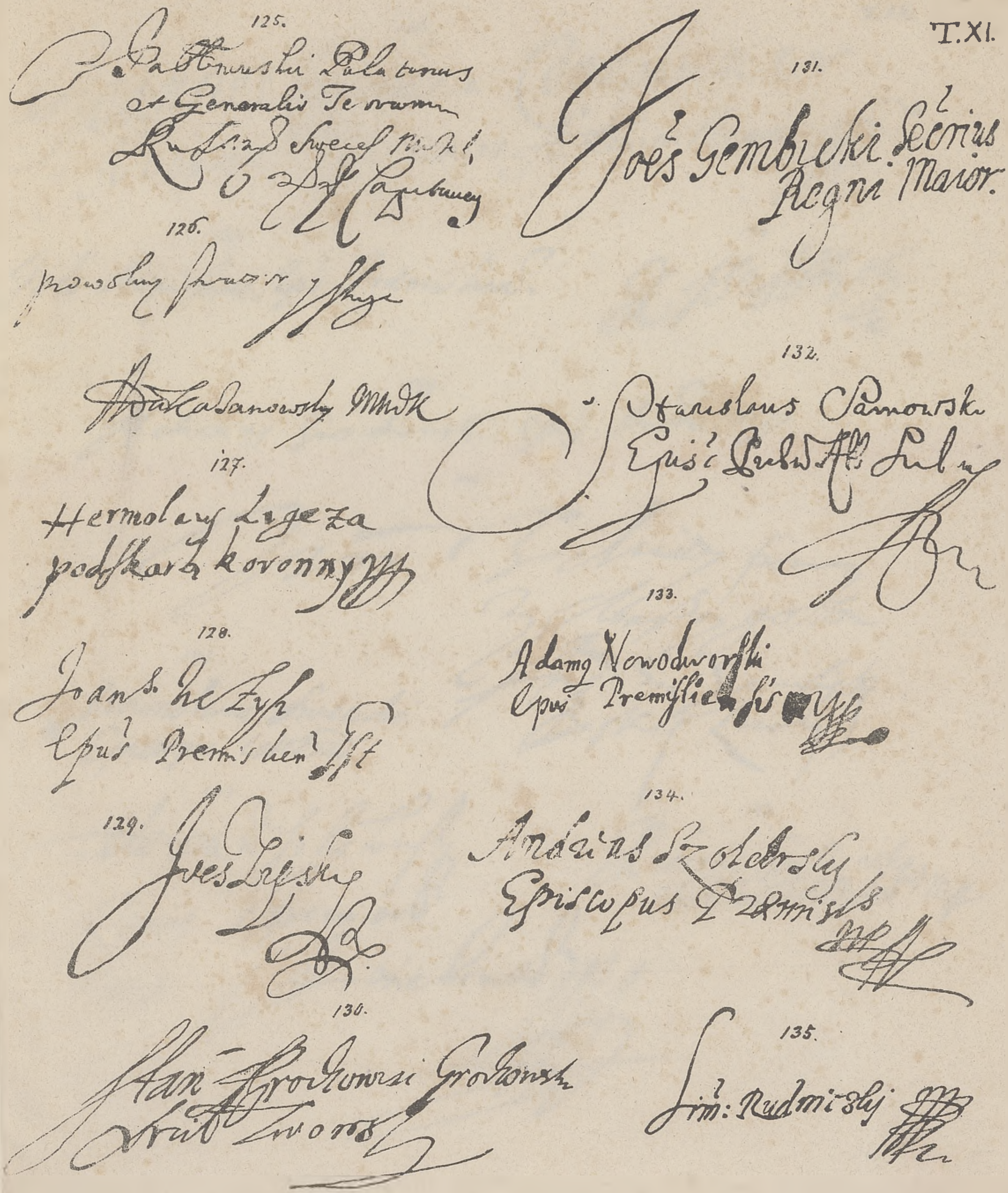
121.
Stanislaw Potocki
W. Krakowski

122.
Demetrius Georgius Dux in Zba
raz et Wisniowiec. Pal: Crac.
Dux Camp: Exercituum Regni
Cracoviensis ... Lubomlensis
... Capitaneus

123.
Casimirus Sapieha
Palat. Vilnensis
Supremus M.D.L. Exerc.
Dux

124.
[illegible]
Kazimierz Sapieha
W.W. Hetman W.

T.XI.

125.
Palatinus
et Generalis Terrarum
126.
127.
Hermolaus Ligeza
podskarbi koronny
128.
Joannes
Epus Premislien
129.
Joes
130.
131.
Joes Gembicki Secrius
Regni Maior.
132.
Stanislaus
133.
Adamus Nowodworski
Epus Premislien
134.
Andreas Szoldrski
Episcopus Premisl
135.
Rudmiński

136.

Joannes Carolus a Conopat. R. C. V.
Abbatiae Tynecensis Administrator mpria

137.

Joes Stanislaus. Eps Premisliens.

138.

[illegible]

139.

Achacius Grochowski Epus Premisl. mp

140.

Jan Zielinski [illegible]

141

Stanislaus [illegible]
Episcopus [illegible]

142.

Alexander [illegible]
Epus [illegible]
et [illegible]

143.

Andreas Szyszkowski
Schol. Crac. S. R. M. Secrius mp